

Natuurtoets

**Herziening BP Monuta La Grande Suisse te
Maastricht**

projectnummer 411643
definitief
23 februari 2017

Natuurtoets

Herziening BP Monuta La Grande Suisse te Maastricht

projectnummer 411643

definitief
23 februari 2017

Opdrachtgever

Monuta Holding
Schumanpark 11
7336 AM Apeldoorn

datum vrijgave
9 maart 2017

beschrijving revisie
definitief

goedkeuring
L.J.G. Koks

vrijgave
R. de Leeuw

Inhoudsopgave

Blz.

1	Inleiding	1
1.1	Aanleiding	1
1.2	Doel en onderzoeksvragen	2
1.3	Leeswijzer	2
2	Wettelijk kader natuurbescherming	3
2.1	Algemeen	3
2.2	Flora- en faunawet	3
2.3	Natuurnetwerk Nederland	3
2.4	Natuurbeschermingswet 1998	4
2.5	Wet natuurbescherming (per 1-1-2017)	4
2.5.1	Algemeen	4
2.5.2	Soortbescherming	4
2.5.3	Gebiedsbescherming	5
3	Plangebied en activiteit	7
3.1	Plangebied	7
3.2	Projectvoornemen	7
4	Methodiek	10
4.1	Algemeen	10
4.2	Bureauonderzoek	10
4.3	Terreinbezoek	11
4.4	Effectbeoordeling en advies vervolgtraject	11
5	Resultaten gebiedsonderzoek	12
5.1	Gebiedsbeschrijving	12
5.2	Beschermde soorten	12
5.2.1	Bureauonderzoek	12
5.2.2	Terreinbezoek - ecologische bevindingen	14
5.2.3	Samenvatting beschermde soorten	18
5.3	Beschermde gebieden	19
6	Toetsing natuurwetgeving	22
6.1	Effecten beschermde soorten	22
6.1.1	Vogels	23
6.1.2	Zoogdieren	25
6.1.3	Reptielen (hazelworm)	27
6.2	Uitvoerbaarheid bestemmingsplan	27
6.3	Doorkijk inwerkingtreding Wet Natuurbescherming	28
6.3.1	Inleiding	28

6.3.2	Voorkomen 'nieuwe' soorten	28
6.3.3	Effectbeoordeling 'nieuwe' soorten	29
6.3.4	Verwachte gevolgen voor de voorgenomen ontwikkeling	29
6.4	Effecten op beschermde gebieden	29
6.4.1	Effecten op het NNN	29
6.4.2	Effecten op Natura 2000-gebieden	29

7	Conclusies	31
----------	-------------------	-----------

7.1	Conclusies soortenbescherming	31
7.2	Conclusies gebiedsbescherming	32

8	Bronnen	33
----------	----------------	-----------

Bijlagen

Bijlage I Wettelijk kader

Bijlage II Overzicht rooien en behouden bomen

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Initiatiefnemer is voornemens om op de locatie aan de Mariënwaard 61 te Maastricht het huidige pand te ontwikkelen tot onder andere een crematorium. Ten behoeve van dit voornemen vindt een herziening van het bestemmingsplan plaats. Voor dit bestemmingsplan dienen enkele gebiedsonderzoeken uitgevoerd te worden. In het verleden is in 2008 voor de locatie reeds een Natuurtoets (en een aanvullend onderzoek) uitgevoerd (CSO, 2008a en 2008b). Deze toets en bijbehorende onderzoeken uit 2008 zijn echter gedateerd, en daarnaast zijn de ontwikkelingen in het plangebied gewijzigd. Om deze reden is een geactualiseerde toetsing uitgevoerd. De bevindingen zijn gerapporteerd in de voorliggende Natuurtoets.

Bestemmingsplannen dienen te worden beoordeeld op de uitvoerbaarheid in relatie tot actuele natuurwetgeving, met name de Flora- en faunawet, Natuurnetwerk Nederland (NNN; voorheen Ecologische Hoofdstructuur) en Natuurbeschermingswet 1998. Er mogen geen ontwikkelingen plaatsvinden die op onoverkomelijke bezwaren stuiten door effecten op beschermde natuurgebieden en/of beschermde flora en fauna. In dit kader is inzicht gewenst in de aanwezige natuurwaarden en de mogelijk daarmee samenhangende consequenties vanuit de actuele natuurwetgeving. Dit inzicht wordt verkregen bij de uitvoering van een Natuurtoets.

In de voorliggende rapportage zijn de resultaten van de Natuurtoets beschreven. In Figuur 1.1 is de globale ligging van het plangebied ten opzichte van Maastricht weergegeven.

Figuur 1.1. Ligging plangebied ten opzichten van Maastricht. Bron: Globespotter, 2015.

1.2 Doel en onderzoeksvragen

Het doel van voorliggende Natuurtoets is het opsporen van mogelijke strijdigheden van de voorgenomen ingreep met de Flora- en faunawet, NNN en/of de Natuurbeschermingswet 1998 en het bepalen of de aanvraag van een ontheffing Flora- en faunawet noodzakelijk is. Om hiertoe te komen worden onder andere de volgende vragen beantwoord:

- Komen in de beïnvloedingszone van het plangebied beschermde natuurgebieden voor? Zo ja, welke zijn dit en wat zijn de gevolgen hierop? Dienen vervolgstappen in de vorm van een uitwerking- of een compensatieplan opgesteld te worden?
- Welke in het kader van de Flora- en faunawet (zwaar) beschermde soorten (en/of vaste rust- en verblijfplaatsen) komen voor in het beïnvloedingsgebied van de voorgenomen ontwikkeling? Leidt de voorgenomen ontwikkeling tot effecten op deze soorten en worden daarbij verbodsbepalingen overtreden? Is het noodzakelijk om mitigerende maatregelen te nemen en welke zijn dit? Dient in het kader van de Flora- en faunawet een ontheffing aangevraagd te worden?
- Welk inzicht geven de resultaten van voorgaande vragen in de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan ?

Op bovenstaande vragen wordt in hoofdstuk 5 en 6 een antwoord gegeven (zie ook de leeswijzer).

1.3 Leeswijzer

De Natuurtoets is verder als volgt opgebouwd:

- Hoofdstuk 2 beschrijft beknopt het wettelijk kader;
- Hoofdstuk 3 beschrijft het plangebied en het projectvoornemen;
- Hoofdstuk 4 geeft een toelichting op de methodiek van de Natuurtoets;
- Hoofdstuk 5 beschrijft het gebied en gaat in op de ecologische waarden en de beschermde soorten in (de omgeving) van het plangebied;
- Hoofdstuk 6 toetst de activiteiten aan de natuurwetgeving;
- Hoofdstuk 7 beschrijft de conclusies en (eventuele) vervolgstappen en procedures.

2 Wettelijk kader natuurbescherming

2.1 Algemeen

De natuurwet- en regelgeving kent twee sporen, een soortgericht spoor (Flora- en faunawet) en een gebiedsgericht spoor (Natuurnetwerk Nederland (hierna NNN) en Natuurbeschermingswet 1998). De Flora- en faunawet richt zich op de bescherming van soorten en het NNN en de Natuurbeschermingswet 1998 op de bescherming van gebieden. Met de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998 is de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn in nationale wetgeving geïmplementeerd.

Per 1-1-2017 treedt de Wet natuurbescherming in werking. Deze wet vervangt onder andere de Flora- en faunawet (en de Natuurbeschermingswet 1998). In het kader op de volgende pagina is meer over deze wet uiteengezet.

Voor een uitgebreide algemene beschrijving van de Flora- en faunawet en het NNN wordt verwezen naar Bijlage 1.

2.2 Flora- en faunawet

Het doel van de Flora- en faunawet is het in stand houden van de inheemse flora en fauna. Vanuit deze wet is bij ruimtelijke ingrepen de initiatiefnemer verplicht op de hoogte te zijn van de mogelijk voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het projectgebied. De Flora- en faunawet gaat uit van het 'Nee, tenzij'-principe. Bepaalde handelingen, waaronder ruimtelijke ingrepen, waarbij beschermde soorten in het geding zijn, zijn alleen onder voorwaarden mogelijk.

2.3 Natuurnetwerk Nederland

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is de kern van het natuurbeleid. Het NNN is in provinciale structuurvisies uitgewerkt en vastgelegd in de ruimtelijke verordening. Ruimtelijke plannen moeten hieraan worden getoetst. Natura 2000-gebieden, Beschermde Natuurmonumenten en wetlands zijn beschermd via de Natuurbeschermingswet 1998 en hebben derhalve een wettelijke status. In of in de nabijheid van het NNN geldt het 'Nee, tenzij'-principe. In principe zijn er geen ontwikkelingen toegestaan als deze ontwikkelingen de wezenlijke kenmerken en waarden van het gebied aantasten.

De natuur in Limburg is onderverdeeld in drie categorieën: de goudgroene natuurzone, de zilvergroene natuurzone en de bronsgroene natuurzone. Enkel de goudgroene zone maakt deel uit van het NNN. Binnen de goudgroene zone streeft de provincie naar behoud en beheer van de reeds aanwezige natuur, en de ontwikkeling van nieuwe natuur. Binnen de zilvergroene natuurzone staat het benutten van kansen voor natuur en landschap centraal. De zilvergroene natuurzone maakt echter geen onderdeel uit van het Nationaal Natuurnetwerk, maar ondersteunt wel de functionaliteit en effectiviteit van de goudgroene natuurzone. De provincie stimuleert de ontwikkeling van natuur en landschap binnen de zilvergroene zones met subsidies en natuurcompensaties. De bronsgroene landschapszone, omvat de landschappelijk waardevolle beekdalen en bufferzones rond bestaande natuurgebieden met de daarin aanwezige (extensievere) landbouwgebieden, monumenten, kleinere landschapselementen, waterlopen e.d.

2.4 Natuurbeschermingswet 1998

Natura 2000-gebieden en Beschermde Natuurmonumenten worden beschermd middels de Natuurbeschermingswet 1998, deze gebieden hebben daarmee een wettelijke beschermde status. Er zijn geen ontwikkelingen zonder Natuurbeschermingswet vergunning toegestaan als deze ontwikkeling de natuurlijke waarden en instandhoudingsdoelen van het gebied direct of indirect aantasten.

2.5 Wet natuurbescherming (per 1-1-2017)

2.5.1 Algemeen

De Wet natuurbescherming (hierna Wnb) heeft per 1 januari 2017 de Boswet, Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998 vervangen. De Wnb regelt de bescherming van Natura 2000-gebieden, bescherming van soorten en de bescherming van houtopstanden. In de voorliggende Natuurtoets wordt niet ingegaan op de bescherming van houtopstanden.

Naast bescherming vanuit de Wnb, zijn er ook gebieden die planologisch beschermd zijn. Het betreft het 'Natuurnetwerk Nederland' (hierna NNN). De bescherming van het NNN verloopt via het ruimtelijke ordeningsrecht (Barro, bestemmingsplannen) en niet via de natuurwetgeving.

2.5.2 Soortbescherming

In de Wnb is soortbescherming opgedeeld in drie categorieën. Voor elke categorie gelden verschillende verbodsbepalingen die zijn vermeld in artikel 3.1, 3.5 en 3.10 van de Wnb. Het gaat om de volgende drie categorieën:

1. soorten van de Vogelrichtlijn;
2. soorten van de Habitatrichtlijn, inclusief bijlage I en II uit Verdrag van Bern en bijlage I uit Verdrag van Bonn;
3. 'andere soorten' (onderdeel A 'fauna' en onderdeel B 'flora').

De verbodsbepalingen en ontheffingsgronden voor de eerste twee categorieën komen rechtstreeks uit de Vogel- en Habitatrichtlijn. De derde categorie vindt zijn oorsprong in de nationale wetgeving.

Tijdens een bijeenkomst van het Netwerk Groene Bureau d.d. 16 december 2016 is aangegeven dat drie provincies (Utrecht, Overijssel en Gelderland) de geldende "Aangepaste lijst met jaarrond beschermde nesten" (LNV, 2009) aanhouden en blijven hanteren in de Wet natuurbescherming. De verwachting is dat ook overige provincies deze beschermingsstatus aanhouden. De lijst wordt begin 2017 door de provincies geëvalueerd en waar nodig aangepast. Bij voorliggende toetsing is uitgegaan dat de lijst gehanteerd blijft en dat de nesten een jaarrond beschermde status houden. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen jaarrond beschermde nesten (categorie 1t/m4) en mogelijk jaarrond beschermde nesten (categorie 5).

Soorten van de Vogelrichtlijn

Voor Vogelrichtlijnsoorten is het verboden om in het wild levende vogels te doden of te vangen, opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernielen, te beschadigen, te rapen of nesten van vogels weg te nemen. Daarnaast is het verboden vogels opzettelijk te storen. Dit laatste verbod geldt niet voor een aantal vogelsoorten, indien de storing niet van wezenlijke

invloed is op de staat van instandhouding en het nest zelf zijn functionaliteit behoudt (zie artikel 3.1 in tekstkader in de bijlage).

Soorten van de Habitatrichtlijn

Voor soorten van artikel 3.5 (Habitatrichtlijn, Bern en Bonn) is het eveneens verboden om in het wild levende dieren en planten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen, opzettelijk eieren van dieren te vernielen of te rapen. Voortplantings- of rustplaatsen mogen niet beschadigd of vernield worden. Daarnaast geldt er een verbod op om planten behorend bij artikel 3.5 te plukken, verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen. In tegenstelling tot de Vogelrichtlijnsoorten in artikel 3.1, mogen dieren behorend bij artikel 3.5 niet opzettelijk verstoord worden, ook niet als er geen wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding. Daarbij dient opgemerkt te worden dat een aantal vogelsoorten ook vallen onder artikel 3.5 en daarom niet verstoord mogen worden (zie ook tabel E in de bijlage).

Andere soorten

Naast de Europees aangewezen beschermde flora en fauna, is er in Nederland ook een Nationale soortenlijst gemaakt die niet gedekt wordt door de Vogel- en Habitatrichtlijn, Verdrag van Bern of Verdrag van Bonn. Deze soorten zijn opgenomen in bijlage A en B van de Wnb, zie ook Bijlage tabel C en D van voorliggende rapportage. Voor soorten in bijlage A geldt een verbod op opzettelijk doden of vangen van dieren, opzettelijk beschadigen of vernielen van vaste voortplantings- of rustplaatsen van dieren. Voor soorten in bijlage B geldt een verbod op opzettelijk plukken, verzamelen, afsnijden, vernielen en ontwortelen van planten. In tegenstelling tot artikel 3.1 en 3.5, is verstoring van deze soorten toegestaan.

Met betrekking tot de 'andere soorten' zijn per provincie beleidsregels opgesteld waarin voor een deel van deze soorten vrijstelling is verleend. De grond waarop deze vrijstelling geldt verschilt per provincie en hoeft dus niet in alle situaties van toepassing te zijn. Vrijstelling op basis van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling is een geldige reden in alle provincies. Indien bij het voornemen gestelde verboden in artikel 3.1, 3.5 of 3.10 worden overtreden, dient gewerkt te worden conform een gedragscode. Biedt een gedragscode geen oplossing, dan is het mogelijk om een ontheffing aan te vragen bij de provincie waarin het voornemen plaats vindt. De grond waarop een ontheffing mogelijk is, verschilt per categorie. Zie de Bijlage voor een uitgebreide toelichting.

2.5.3 Gebiedsbescherming

Natura 2000

Natura 2000-gebieden zijn natuurgebieden van groot internationaal belang. Deze gebieden zijn aangewezen onder de Europese Habitat- en / of Vogelrichtlijn. Voor de gebieden en de daarbij aangewezen soorten en habitattypen zijn instandhoudingsdoelstellingen opgesteld. Een activiteit mag niet leiden tot significant negatieve effecten op deze doelen of tot een aantasting van de natuurlijke kenmerken. Indien op voorhand significante effecten niet uitgesloten kunnen worden dient een Passende beoordeling opgesteld te worden.

Natuurnetwerk Nederland

Het Natuurnetwerk Nederland is een stelsel van ecologisch hoogwaardige natuurgebieden; de Natura 2000-gebieden maken daar deel van uit. Naast de Natura 2000-gebieden bevat het NNN ook overige leefgebieden van soorten en – om isolatie te voorkomen – gebieden die een verbinding vormen tussen natuurgebieden. Het NNN is onderdeel van het actieve beleid om bedreigde dier- en plantensoorten in een gunstige staat van instandhouding te brengen. De natuurgebieden die behoren tot het NNN en hun functies worden planologisch beschermd, hier

Natuurtoets

Herziening BP Monuta La Grande Suisse te Maastricht
projectnummer 411643
23 februari 2017
Monuta Holding

geldt het 'nee, tenzij'- principe. De planologische bescherming betekent in het kort dat geen nieuwe bestemmingen worden toegestaan die per saldo leiden tot een significante aantasting van de oppervlakte, de kwaliteit en de samenhang van het NNN. Hieraan wordt getoetst bij de verlening van een omgevingsvergunning op grond van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo).

3 Plangebied en activiteit

3.1 Plangebied

Het plangebied is gelegen aan de Mariënwaard 61 op de kruising van de Limmelderweg-Mariënwaard (N587) in het noordelijke deel van Maastricht. Het plangebied bestaat uit een kasteel met enkele bijgebouwen en enkele kleine huisjes in de tuin, bomen en ruige grasvegetatie.

In Figuur 3.1. is de begrenzing van het plangebied aangegeven.

Figuur 3.1. Ligging van het plangebied (rood omkaderd). Bron: Globespotter, 2016.

3.2 Projectvoornemen

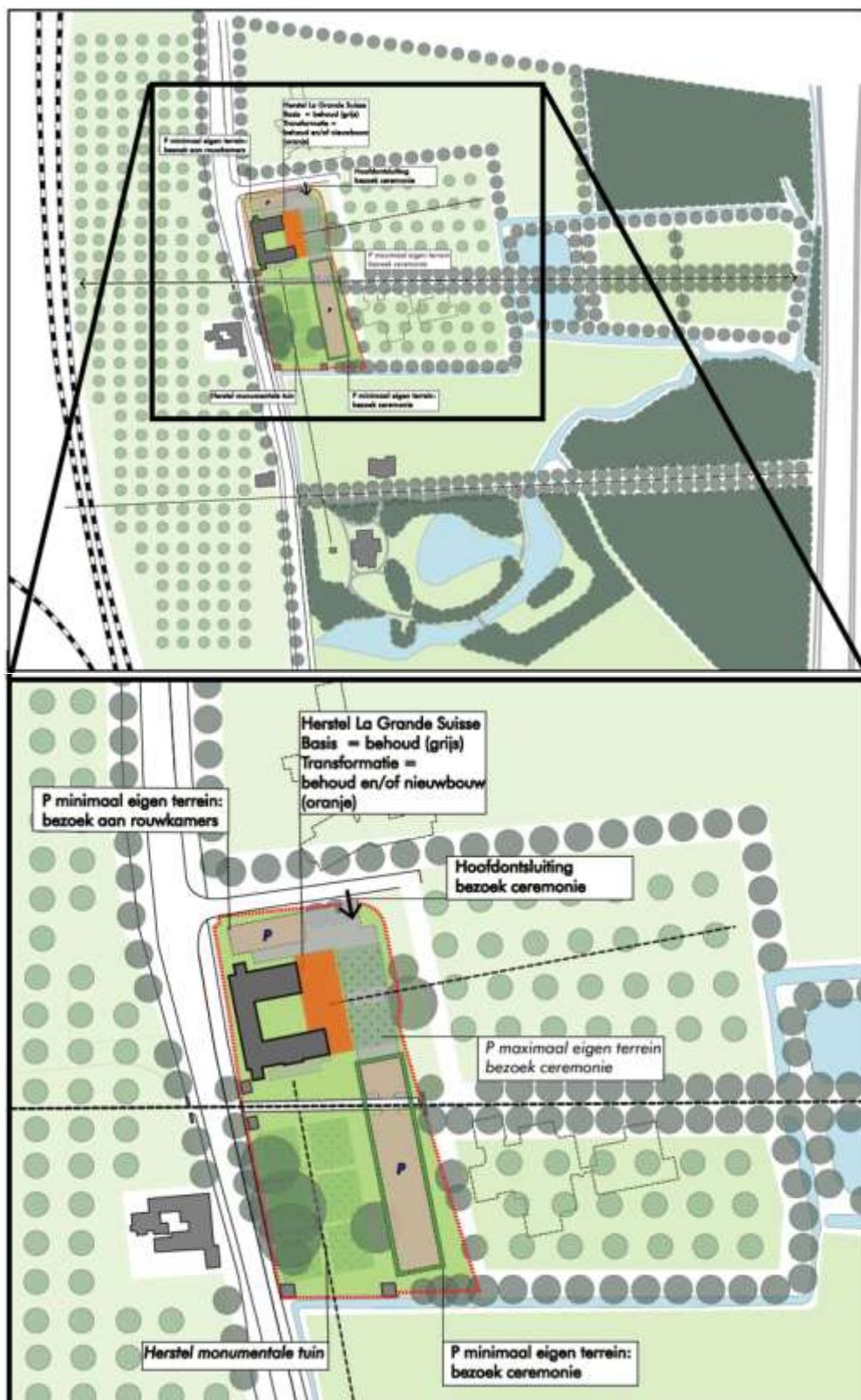
Het voornemen bestaat uit de herontwikkeling van het pand tot een crematorium. Het rijksmonument krijgt naast een aula ook diverse ontvangstruimtes en koffiekamers voor afscheidsdiensten. Tevens wordt een parkeervoorziening gerealiseerd.

In Figuur 3.2 is de visie voor de toekomstige situatie weergegeven. In Figuur 3.3 zijn de te behouden en te verwijderen delen van de bestaande bebouwing weergegeven (PBV Architecten). Op deze verbeeldingen is te zien dat een groot deel van het gebouw en tuin gehandhaafd blijven. Een kaartoverzicht van de te behouden en te verwijderen bomen is opgenomen in Bijlage II.

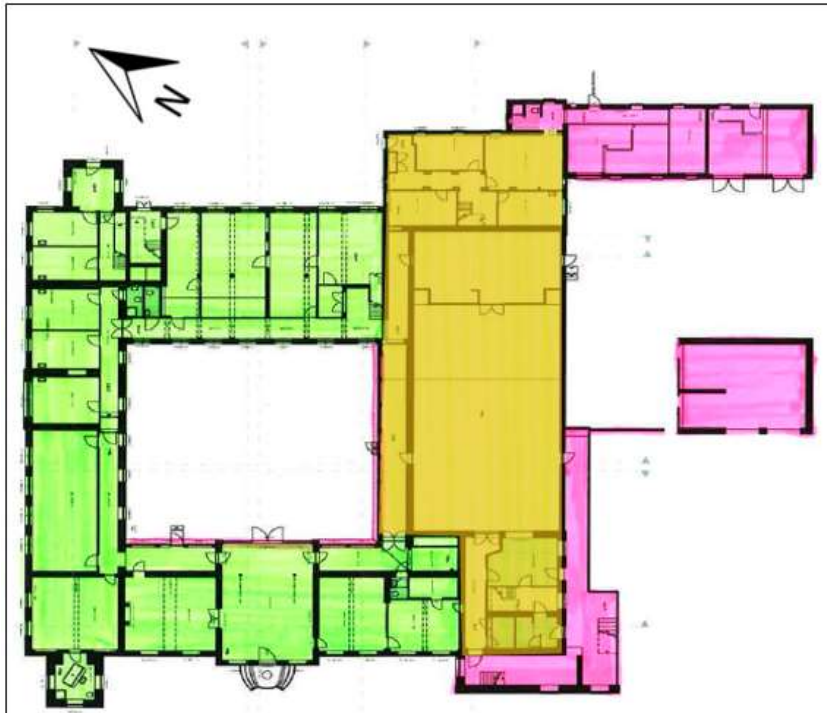
Natuurtoets

Herziening BP Monuta La Grande Suisse te Maastricht
projectnummer 411643
23 februari 2017
Monuta Holding

Figuur 3.2. Visiekaart toekomstige situatie (Bron: Buro SRO, 2017).

Figuur 3.3. Te

verwijderen en behouden delen begane grond. Groen: behouden, Oranje: mogelijk behouden, Roze: verwijderen.

Figuur 5.5. Impressie voorkomen natuurwaarden in en rondom het plangebied. Blauwe ster: potentiële verblijfplaats gewone dwergvleermuis, CSO, 2008ab. Rode ster: potentiële verblijfplaats gewone grootoorvleermuis. Gele ster: potentiële verblijfplaats steenmarter. Groene lijnen: voor huismus en gierzwaluw geschikte daken. Blauw vlak: geschikt leefgebied hazelworm en geschikt foerageergebied van vleermuizen. In het rijksmonument kunnen vrijwel overal vleermuizen worden verwacht. Bron luchtfoto-ondergrond: Globespotter, 2016.

4 Methodiek

4.1 Algemeen

Het onderzoek naar het voorkomen van beschermde soorten en ligging van beschermde gebieden is opgebouwd uit twee onderdelen:

1. Bureaustudie naar waarnemingen van beschermde soorten uit het (recente) verleden en ligging van beschermde gebieden in de invloedssfeer van het project;
2. Terreinbezoek naar de (mogelijke) aanwezigheid van beschermde soorten.

4.2 Bureauonderzoek

Afbakening beschermde soorten

In het bureauonderzoek wordt specifiek gekeken naar de zwaar beschermde (Tabel 3) en overig beschermde (Tabel 2) soorten uit de Flora- en faunawet. Deze soorten zijn in Nederland zeldzaam of hebben een Europese bescherming (Habitatrichtlijn Bijlage IV-soorten) en moeten worden getoetst op voorkomen en het projecteffect. Treden effecten op, of worden verbodsbepalingen overtreden, dan zijn er maatregelen nodig om deze effecten te voorkomen, verzachten of te compenseren om te voldoen aan de Flora- en faunawet.

Algemeen beschermde soorten, die zijn opgenomen in Tabel 1 van de Flora en faunawet, zijn niet meegenomen in deze toetsing. Deze soorten zijn zodanig algemeen in Nederland dat de gunstige staat van instandhouding niet in het geding komt het voorliggende project. Bovendien geldt voor deze soorten een vrijstelling van de verbodsbepalingen uit artikel 8 t/m 12 van de Flora- en faunawet. Wel geldt de algemene zorgplicht. Door rekening te houden met de kwetsbare seizoenen van deze soorten wordt voldoende aan de zorgplicht voldaan en kan de gunstige staat van instandhouding worden gegarandeerd.

Vogels zijn beschermd onder de Flora- en faunawet. Een aantal vogels zijn onderverdeeld in soorten met jaarrond beschermde nesten (categorie 1-4) en niet jaarrond beschermde nesten (categorie 5) (zie toelichting in Bijlage 1 – Wettelijk kader) waarvan inventarisatie gewenst is. Gekeken wordt naar de verspreiding van categorie 1-4 soorten en soorten van categorie 5 die mogelijk zeldzaam zijn in de omgeving van het plangebied.

Bronnen

Er worden diverse bronnen geraadpleegd om een beeld te krijgen van de verspreiding en (mogelijk) voorkomen van zwaarder (Tabel 2 en 3-soorten) beschermde soorten in en rond het plangebied. Met behulp van landelijke en regionale verspreidingsatlassen eventueel geïntegreerd in specifieke internetsites en/of databases (www.ravon.nl; www.vlindernet.nl; www.libellennet.nl; www.Naturalis.nl/EIS) wordt nagegaan of in het verleden zwaarder beschermde soorten zijn aangetroffen in of nabij het plangebied. Deze atlassen maken veelal gebruik van atlasblokken (5 x 5 kilometer). De soortgegevens hebben daarom betrekking op de regio en niet specifiek op het plangebied.

Naast bovengenoemde bronnen, worden ook de eerder uitgevoerde natuuronderzoeken met betrekking tot de ontwikkelingen op deze locatie geraadpleegd.

Hiertoe behoren onder andere de volgende onderzoeken:

- Quicksan Natuurwetgeving 'La Grande Suisse' Mariënwaard 61 te Maastricht. CSO adviesbureau, 19 juni 2008
- Nader onderzoek Flora- en faunawet plangebied 'La Grande Suisse' Mariënwaard 61 te Maastricht. CSO adviesbureau, 10 oktober 2008

Daarnaast wordt met name de meest recente natuurgegevensbron www.telmee.nl gebruikt, over de periode 2011-2016. Telmee.nl is het invoerportaal van de landelijke Particuliere Gegevensbeherende Organisaties (PGO's). Er kan informatie over diverse soortgroepen tot op kilometerhokniveau worden verkregen. Exacte locaties of datering van de waarnemingen zijn dan niet bekend. Aan de hand van de resultaten van de bureaustudie wordt een inschatting gemaakt of de betreffende soorten in het plangebied voor zouden kunnen komen.

Voor informatie omtrent de Natuurbeschermingswet 1998 zijn de internet sites van het Ministerie van Economische Zaken en de Provincie Limburg geraadpleegd.

4.3 Terreinbezoek

Naar aanleiding van de uitkomsten van voorgenoemd bureaustudie is middels een terreinbezoek bepaald in hoeverre de aanwezigheid van zwaarder beschermde soorten aannemelijk gesteld kan worden op basis van aanwezig geschikt habitat. Naast directe waarnemingen kan dan aan de hand van de aangetroffen biotopen een beeld worden geschetst van de verwachte aanwezige beschermde soorten. Dit is noodzakelijk omdat enkele seizoensgebonden soorten flora en fauna mogelijk niet kunnen worden waargenomen. Aan de hand van het aangetroffen biotoop en habitatvoorkeur(en) kunnen echter wel indicaties worden gegeven van het mogelijk voorkomen van deze soorten op de locatie. Het gaat hier om een deskundigenoordeel op basis van de fysieke gesteldheid van het terrein (biotopenonderzoek). Daarnaast zijn de aangetroffen belangwekkende soorten opgetekend.

Op 20 september 2016 is vanaf circa 13:45 uur een terreinbezoek uitgevoerd door een deskundig ecooloog van Antea Group bij half bewolkt weer met een temperatuur van circa 18 C° (www.buienradar.nl). Tijdens het terreinbezoek is het plangebied te voet belopen en zijn de gebouwen zowel extern als intern bezocht.

4.4 Effectbeoordeling en advies vervolgtraject

Aan de hand van de bevindingen uit het bureauonderzoek en de resultaten van het verkennend terreinbezoek kan worden bepaald of een vervolgonderzoek nodig is om beschermde soorten uit te sluiten en om te bepalen wat de effecten zijn. Tevens kan worden geadviseerd over de te volgen procedure inzake de natuurwetgeving

5 Resultaten gebiedsonderzoek

5.1 Gebiedsbeschrijving

Het plangebied bestaat naast bestrating uit een aantal gebouwen (het rijksmonument en de theehuisjes), ruigtevegetatie, grasvegetatie en een aantal bomen en struiken. Delen van het plangebied worden begraasd door schapen.

In Figuur 5.1 is een impressie van het plangebied gegeven.

Figuur 5.1. Impressie van het plangebied.

5.2 Beschermd soorten

5.2.1 Bureauonderzoek

Uit de landelijke en provinciale verspreidingsinformatie en uit atlassen (5 x 5 kilometerhok) blijkt dat in of nabij het plangebied in het verleden diverse beschermde soorten zijn waargenomen. Dit betreft onderstaande zwaarder beschermde (Tabel 2 en 3 Flora- en faunawet) soorten.

Vogels, categorie 1-4

- Boomvalk, buizerd, gierzwaluw, huismus, oehoe, ooievaar, ransuil, roek, slechtvalk en sperwer.

Zoogdieren

- Eekhoorn, steenmarter, wild zwijn, das, bever, baardvleermuis, Bechsteins vleermuis, franjestaart, gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, grijze grootoorvleermuis, ingekorven vleermuis, laatvlieger, meervleermuis, ruige dwergvleermuis, rosse vleermuis, vale vleermuis en watervleermuis.

Reptielen

- Hazelworm, levendbarende hagedis, muurhagedis en gladde slang.

Amfibieën

- Vuursalamander, alpenwatersalamander, kamsalamander, vroedmeesterpad en rugstreeppad.

Vissen

- Rivierdonderpad, beekprik, bittervoorn, elrits en gestippelde alver.

Vlinders, Libellen en overige soortgroepen

- Groot geaderd witje, iepenpage, keizersmantel, veldparelmoervlinder en teunisbloempijlstaart.

Flora¹

- Blaasvaren, bruinrode wespenorchis, daslook, gele helmbloem, grote keverorchis, gulden sleutelbloem, klein glaskruid, lange ereprijs, maretak, muurbloem, prachtklokje, rapunzelklokje, ruig klokje, steenbreekvaren, stengelloze sleutelbloem, stengelomvattend havikskruid, stijf hardgras, tongvaren, veldsalie, wilde herfststijloos, wilde marjolein en zwartsteel.

Naast bovengenoemde bronnen is ook in recent uitgevoerd onderzoek binnen de gemeente Maastricht relevante informatie voorhanden m.b.t. soorten in de omgeving van het plangebied. Zo is in het kader van onderzoek uit 2015 voor de Gasunie op een afstand van 1.300 meter noordoostelijk van de Mariënwaard de hazelworm aangetroffen (Antea Group, 2015).

Het voorkomen van wettelijk beschermde soorten in het uurhok of kilometerhok betekent niet dat deze soorten zich in (de omgeving van) het plangebied bevinden. Het plangebied omvat slechts een klein deel van het kilometerhok en daarmee ook een beperkt aantal verschillende biotopen en habitats. Voorliggend plangebied ligt op de scheiding van twee kilometerhokken, waardoor de bureaustudie is uitgevoerd voor beide kilometerhokken. Dit resulteert derhalve in een groot aantal waargenomen soorten.

Met behulp van het terreinbezoek is nagegaan welke biotopen aanwezig zijn. Hierdoor kan meer duidelijkheid gegeven worden over de voorkomende dan wel verwachte soorten in het plangebied. Op basis van de verspreidingsgegevens van een soort, in combinatie met kennis van

¹ Veel van de beschermde soorten in de Flora- en faunawet zijn vanaf 1-1-2017 niet meer beschermd (zie ook par. 6.3)

de terreingeschiktheid voor deze soorten, is nagegaan of deze soorten mogelijk in het plangebied of de omgeving kunnen voorkomen.

5.2.2 Terreinbezoek - ecologische bevindingen

Vogels

Zoals blijkt uit de bureaustudie is een aantal vogelsoorten waargenomen in de omgeving van het plangebied waarvan de broedplaatsen jaarrond beschermd zijn en waar bij verwijdering of aantasting van de vaste rust- en verblijfplaats altijd ontheffing moet worden aangevraagd. Dit zijn de zogenoemde categorie 1 tot en met 4-vogelsoorten (zie Bijlage I).

Uit de bureaustudie is gebleken dat een aantal soorten met jaarrond beschermde nesten in de omgeving van het plangebied zijn waargenomen, waaronder een aantal in gebouwen broedende vogelsoorten zoals de huismus en gierzwaluw.

Het plangebied biedt voor de huismus geschikte broedplaatsen. De dakgoten en ruimtes onder de dakpannen van het rijksmonument bieden optimale broedlocaties voor de soort. Van de huismus is bekend dat deze op dergelijke plaatsen tot broeden komt (RVO, 2014a). Bovendien zijn er in en in de omgeving van het plangebied voldoende factoren aanwezig die nodig zijn voor een geschikt leefgebied van de huismus, waaronder foerageergebieden en schuilplaatsen in bijvoorbeeld heggen en hagen in de tuin. Om deze redenen is de soort niet uit te sluiten van het plangebied. In Figuur 5.1 zijn de geschikte locaties weergegeven.

Figuur 5.2. Impressie mogelijkheden voor vaste rust- en verblijfplaatsen voor zwaar beschermde huismus en gierzwaluw. Zie Figuur 5.5 voor locaties.

De gierzwaluw broedt vooral in steden en dorpen, waar hij nestelt in donkere holtes in ventilatieschachten, spleten in muren, onder dakpannen en in kerktorens. Ook komt de soort tot broeden onder nokpannen. In het plangebied zijn dergelijke ruimtes en nokpannen aanwezig waar de soort in kan nestelen. Het gaat daarbij met name om de hoge (punt)daken met dakpannen. Om deze redenen is de soort niet uit te sluiten van het plangebied. In Figuur 5.1 zijn de geschikte locaties weergegeven.

In het plangebied en in de directe invloedsszone van het plangebied zijn geen sporen (zoals braakballen, uitwerpselen en/of nesten) aangetroffen die kunnen duiden op de aanwezigheid van soorten met een jaarrond beschermd nest broedend in bomen (zoals de in de bureaustudie vermelde soorten boomvalk, buizerd, ransuil, roek en sperwer). Vaste rust- en verblijfplaatsen kunnen daarom worden uitgesloten van het plangebied. Essentieel foerageergebied van deze soorten is door de vele alternatieven in de omgeving eveneens niet in het plangebied aanwezig. Het terrein vormt gezien de aanwezigheid van enkele bomen en struikvegetatie een geschikt broedbiotoop voor algemene broedvogels zoals gaai, hout/tortelduif, merel en verschillende mezen.

De huismus is eveneens waargenomen in het plan gebied. De gierzwaluw was ten tijde van het terreinbezoek niet meer aanwezig in Nederland.

Zoogdieren

Land- en waterzoogdieren

Uit de bureaustudie is gebleken dat een aantal zwaar beschermde (land- en water)zoogdieren in de omgeving van het plangebied zijn waargenomen. Gezien het gegeven dat het plangebied een door mensen verstoord karakter betreft (ook gezien de ligging van het plangebied), en geen dichte bossige vegetatie of water bevat, vormt het plangebied geen *essentieel* leefgebied voor de land- en/of watergebonden zoogdieren eekhoorn (Tabel 2-soort), wild zwijn (Tabel 2-soort), das (Tabel 3-soort) en bever (Tabel 3-soort). Daarnaast zijn in het plangebied geen burchten of nesten aangetroffen van deze soorten. De eekhoorn kan incidenteel (foeragerend) voorkomen in de bomenrijen aan weerszijden van het plangebied. Het plangebied vormt echter geen essentieel leefgebied voor de soort (nesten zijn immers niet aangetroffen en in de omgeving is voldoende leefgebied aanwezig).

Van de beschermde steenmarter (Tabel 2-soort) zijn in het rijksmonument (mest)sporen aangetroffen (zie Figuur 5.3). Door de toegankelijke ruimtes in het gebouw en de schuil- en foeragemogelijkheden in het landgoed daaromheen, biedt het plangebied een geschikt leefgebied en mogelijke verblijfplaatsen voor de soort. Op basis van deze momentopname is het niet duidelijk of de soort continu gebruikt maakt van het pand en of de soort hier nog steeds aanwezig is. Om deze reden is de beschermde soort (en de beschermde verblijfplaatsen) niet uit te sluiten van het plangebied en dient dit inzichtelijk gemaakt te worden. In Hoofdstuk 6 zullen de vervolgstappen en de gevolgen van de ontwikkelingen in het plangebied op eventueel aanwezige steenmarters uiteen gezet worden.

Figuur 5.3. Impressie mestsporen van de steenmarter. Dergelijke sporen kunnen duiden op een (beschermde) verblijfplaats van de soort in het gebouw (zie Figuur 5.5 voor locatie).

Vleermuizen

Uit de bureaustudie is gebleken dat een aantal zwaar beschermde vleermuissoorten voorkomen in de omgeving van het plangebied (zie ook Telmee.nl). Ook uit de eerder uitgevoerde onderzoeken (CSO, 2008ab) blijkt dat vleermuizen gebruik maken van het plangebied. Gebouwen vormen in potentie geschikte verblijf- en rustplaatsen voor vleermuizen. Gebouwbewonende vleermuizen (zoals bijvoorbeeld de in dorpen en steden veel voorkomende gewone dwergvleermuis en laatvlieger) verblijven in gebouwen achter of in kleine ruimtes met bepaalde klimatologische omstandigheden. In gebouwen vormen richels, betimmeringen, kieren, boeiboorden, gaten en spouwmuuren een geschikte verblijfplaats voor vleermuizen. Spouwmuurgaten, dakpannen en betimmeringen bieden gebouwbewonende vleermuizen toegang tot de gebouwen of de vleermuizen verblijven achter deze elementen. Ruimtes achter bijvoorbeeld boeiboorden worden vaak gebruikt als zomer- en paarverblijfplaats door gebouwbewonende vleermuizen.

In het plangebied zijn dergelijke geschikte ruimtes in het rijksmonument aanwezig waarachter de zwaar beschermde vleermuizen kunnen verblijven of waardoor ze toegang hebben tot de aanwezige muren. In Figuur 5.4 zijn enkele van deze geschikte ruimtes aangegeven. Op deze locatie is in 2008 een zwaar beschermde verblijfplaats aangetoond (CSO, 2008b). Naast deze elementen zijn in de noordtoren mestsporen van vleermuizen aangetroffen. Dit duidt op een zwaar beschermde verblijfplaats van vleermuizen (gezien de afgebeten vlindervleugels gaat het hier (mogelijk) om een grootoorvleermuis). Vanwege deze aspecten dient meer inzicht verkregen te worden in het gebruik van het plangebied door vleermuizen (welke soorten, welke aantallen, welke functie etc.). In Hoofdstuk 6 zullen de vervolgstappen en de gevolgen van de ontwikkelingen in het plangebied op eventueel aanwezige vleermuizen uiteen gezet worden.

De groenelementen en de tuin in het plangebied bieden tevens een geschikt leefgebied van vleermuizen, met name als foerageergebied. Gezien de afwezigheid van unieke, lijnvormige groenelementen en gezien het vergelijkbare habitat ten opzichte van de omgeving, vormt het plangebied naar verwachting geen essentiële vliegroute.

Figuur 5.4. Impressie geschikte locatie voor vleermuisverblijfplaatsen en (rechts) mestsporen van vleermuizen op een andere locatie in het gebouw. Op de locatie weergegeven in de linker foto is in 2008 een zwaar beschermde verblijfplaats aangetoond. Zie Figuur 5.5 voor locaties.

Reptielen en Amfibieën

Uit de bureaustudie is gebleken dat een aantal zwaar beschermde reptielen en amfibieën in de omgeving van het plangebied zijn waargenomen. Gezien de grotendeelse afwezigheid van floristisch interessante flora, de plaatselijke verstoring, de lokale schapenbegrazing, de afwezigheid van open water in combinatie met de strenge biotoopeisen van de zwaar beschermde soorten, is de functie van het plangebied minimaal of afwezig voor de meeste van deze zwaar beschermde soort(groep)en. Er is voor deze soort(groep)en geen essentieel leefgebied in het plangebied. Voor sommige soorten geldt eveneens dat ze tijdens het gunstige weer tijdens het terreinbezoek en gezien de periode van het jaar, waargenomen hadden kunnen worden. Tijdens het terreinbezoek zijn echter geen reptielen of amfibieën waargenomen.

Enkel de hazelworm, die een verborgen leven leidt, kan potentieel voorkomen in het plangebied. De hazelworm heeft een voorkeur voor habitats met voldoende gevarieerde structuur in de vegetatie en ook met hopen en gaten in de grond, met zachte grond, stenen, afval, mos en/of andere dichte bodemvegetatie waarin de dieren kunnen graven. Deze elementen zijn in de omgeving alsook in het plangebied in de tuin aanwezig, waardoor de soort hier mogelijk zijn leefgebied heeft. In Hoofdstuk 6 zullen de vervolgstappen en de gevolgen van de ontwikkelingen in het plangebied op de eventueel aanwezige hazelworm uiteengezet worden.

Vissen

In het plangebied is geen open water aanwezig waardoor (zwaar beschermde) vissoorten uitgesloten zijn.

Vlinders, Libellen en overige soortgroepen

Door de afwezigheid van unieke en natuurhoogwaardige flora en de afwezigheid van open water (voor libellen), vormt het plangebied geen essentieel leefgebied voor zwaar beschermde vlinders, libellen en overige soortgroepen. Tijdens het terreinbezoek zijn enkele vlindersoorten waargenomen; het betreft hier algemeen voorkomende soorten zoals de gehakelde aurelia en het klein koolwitje. Zwaar beschermde soorten zijn niet aangetroffen.

Flora

Uit de bureaustudie is gebleken dat in de omgeving van het plangebied een aantal zwaar beschermde plantensoorten zijn waargenomen (Telmee.nl). Tijdens het terreinbezoek zijn in het plangebied geen zwaar beschermde flora of vanwege het voedselrijke biotoop geschikte

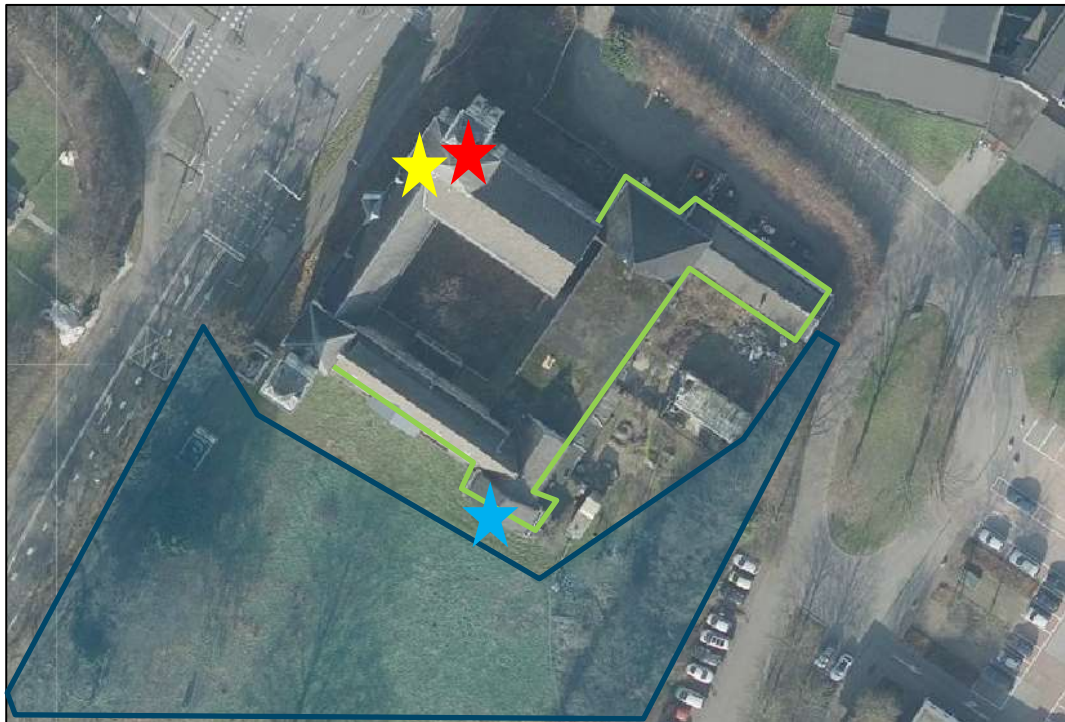
standplaatsen aangetroffen. De vegetatie in het plangebied bestaat voornamelijk uit verschillende grassoorten en een grote hoeveelheid kruiden/ruigtesoorten zoals kleine bereklauw, fluitenkruid, boerenwormkruid, koninginnekruid, haagwinde, brunel en klaver. Ook zijn plataan, (rode) beuk, eik, boswilg, es, vlier, kornoelje en esdoorn opslag aanwezig rondom het plangebied.

5.2.3 Samenvatting beschermde soorten

Uit het terreinbezoek is gebleken dat de soorten weergegeven in Tabel 5.1 en Figuur 5.5 en die een (zwaarder) beschermde status hebben in de Flora- en faunawet mogelijk voor kunnen komen in het plangebied. In hoofdstuk 6 wordt nader op deze soorten in gegaan.

Tabel 5.1. Aanwezigheid van (mogelijk) beschermde soorten in het plangebied.

Soort	Beschermingsregime	Aanwezigheid	Toelichting
Huismus en gierzwaluw	Nesten met een jaarrond beschermde status	Waarschijnlijk	Dakgoten en onder dakpannen
Vleermuizen	Tabel 3, HR Bijlage IV – zwaar beschermd	Zeer waarschijnlijk	Beschermde verblijfplaatsen en foerageergebied
Steenmarter	Tabel 2-soort	Waarschijnlijk	Mogelijk verblijfplaatsen aanwezig
Hazelworm	Tabel 3-soort	Mogelijk	Dichte vegetatie biedt mogelijk leefgebied
Algemeen voorkomende broedvogels	Nesten: tijdens aanwezigheid jongen en broedende vogels	Aanwezig	Bomen of in beschutte vegetatie

Figuur 5.5. Impressie voorkomen natuurwaarden in en rondom het plangebied. Blauwe ster: potentiële verblijfplaats gewone dwergvleermuis, CSO, 2008ab. Rode ster: potentiële verblijfplaats gewone grootoorvleermuis. Gele ster: potentiële verblijfplaats steenmarter. Groene lijnen: voor huismuis en gierzwaluw geschikte daken. Blauw vlak: geschikt leefgebied hazelworm en geschikt foerageergebied van vleermuizen. In het rijksmonument kunnen vrijwel overal vleermuizen worden verwacht. Bron luchtfoto-ondergrond: Globespotter, 2016.

5.3 Beschermde gebieden

Natuurnetwerk Nederland

In het plangebied is geen NNN-gebied aanwezig. Het dichtstbijzijnde NNN-gebied (Goudgroen) is direct aan de overzijde van de weg Mariënwaard gelegen (zie Figuur 5.6). Daarnaast zijn eveneens ten westen en zuiden NNN-gebieden gelegen. In de omgeving zijn eveneens zilvergroene en bronsgroene natuurzones aanwezig. Deze behoren niet tot het NNN.

Het dichtstbijzijnde NNN-gebied is in het Natuurbeheerplan Limburg 2016 aangewezen voor het beheertype 'Haagbeuken en essenbos'. Ook liggen in de omgeving gebieden met de natuurbeheertypen 'Droog bos met productie', 'Kruiden- en faunarijck grasland' en 'Park- of stinzenbos'.

Figuur 5.6. Ligging NNN ten opzichte van het plangebied. (Provincie Limburg, 2016).

Natura 2000-gebieden

Uit de bureaustudie blijkt dat in de nabijheid van het plangebied enkele Nederlandse Natura 2000-gebieden liggen:

- Grensmaas (niet stikstofgevoelig) op 1,7 km;
- Geuldal (stikstofgevoelig) op 1,9 km;
- Bunderbos (stikstofgevoelig) op 3,5 km.

Gezien de afstand van deze natuurgebieden tot het plangebied liggen directe effecten op deze Natura 2000-gebieden niet voor de hand. Wel is mogelijk sprake van potentiële effecten vanuit het aspect van ‘verzuring en vermesting als gevolg van stikstofdepositie’. Deze toetsing dient te worden uitgevoerd volgens de daarvoor opgestelde richtlijnen van de PAS (Programma Aanpak Stikstof). Daarin is onder meer bepaald dat berekeningen van stikstofdepositie worden uitgevoerd met behulp van het voorgeschreven rekenprogramma AERIUS Calculator.

Figuur 5.7. Ligging Natura 2000-gebieden ten opzichte van het plangebied (rood). (Bron: AERIUS Calculator).

6 Toetsing natuurwetgeving

In paragraaf 6.1 wordt het voornemen getoetst aan de Flora- en faunawet. In paragraaf 6.2 worden de gevolgen van de bevindingen uiteengezet. In paragraaf 6.3 wordt het project getoetst aan het beschermingsregime van het NNN-gebied en de Natuurbeschermingswet 1998.

6.1 Effecten beschermde soorten

Als gevolg van de voorgenomen ontwikkeling zal een deel van de bestaande bebouwing en vegetatie worden verwijderd. Een groot deel van de bebouwing en vegetatie blijft echter behouden (zie respectievelijk Figuur 3.3 en Bijlage II). Hieronder zijn Figuur 3.3 en 5.5 herhaald om inzichtelijk te maken waar mogelijk effecten optreden.

De effecten op de zwaardere beschermde soorten als gevolg van de werkzaamheden worden per soortgroep getoetst. Enkel de soortgroepen in Tabel 5.1 zijn relevant bevonden voor voorliggend plangebied. Derhalve wordt enkel op deze soortgroepen ingegaan: vogels, zoogdieren (vleermuizen en steenmarter) en reptielen (hazelworm). De gevolgen voor het bestemmingsplan zijn in paragraaf 6.2. uiteengezet.

Figuur 3.3. Te verwijderen en behouden delen begane grond. Groen: behouden, Oranje: mogelijk behouden, Roze: verwijderen.

Figuur 5.5. Impressie voorkomen natuurwaarden in en rondom het plangebied. Blauwe ster: potentiële verblijfplaats gewone dwergvleermuis, CSO, 2008ab. Rode ster: potentiële verblijfplaats gewone grootoorvleermuis. Gele ster: potentiële verblijfplaats steenmarter. Groene lijnen: voor huismus en gierzwaluw geschikte daken. Blauw vlak: geschikt leefgebied hazelworm en geschikt foerageergebied van vleermuizen. In het rijksmonument kunnen vrijwel overal vleermuizen worden verwacht. Bron: Globespotter, 2016.

6.1.1 Vogels

Jaarrond beschermde nesten – huismus en gierzwaluw

In het rijksmonument zijn potentiële nestgelegenheden aanwezig voor broedvogels met jaar-rond beschermde nesten. Het gaat hierbij om de zwaar beschermde huismus en gierzwaluw. Dit op basis van de potentie van de gebouwen (terreinbezoek) en de aanwezigheid van deze broedvogels in de directe omgeving (bureaustudie).

Als gevolg van de voorgenomen ontwikkeling worden delen aan de zuidoostzijde van de bebouwing verwijderd (zie Figuur 3.3). Mogelijk worden hierdoor nesten van de huismus en gierzwaluw aangetast. Een aanzienlijk deel van de voor huismus en gierzwaluw geschikte daken blijft echter behouden. Ook de tuin die mogelijk een onderdeel vormt van het leefgebied, in de vorm foerageergebied, van de soorten blijft grotendeels behouden. Indien daadwerkelijk

verblijfplaatsen van de huismus en gierzwaluw aanwezig zijn in de gebouwen en deze worden gesloopt/gerenoveerd, dan worden de beschermde verblijfplaatsen verstoord en vernietigd wat in strijd is met de Flora- en faunawet.

Om negatieve effecten op potentieel aanwezige nesten van de huismus en gierzwaluw te voorkomen worden tijdig mitigerende maatregelen genomen. Deze maatregelen houden in dat tijdelijke en permanente alternatieve verblijven aangeboden worden. De soortenstandaard van de huismus geeft aan dat per verloren verblijfplaats twee alternatieve verblijven aangeboden dienen te worden. De (tijdelijke) verblijfplaatsen dienen drie maanden voor de start van de werkzaamheden aanwezig te zijn (RVO, 2014a). De soortenstandaard van de gierzwaluw geeft aan dat per verloren verblijfplaats van de gierzwaluw minimaal vijf alternatieve verblijfplaatsen aangeboden dienen te worden. De verblijfplaatsen dienen voorafgaand aan de terugkomst van de gierzwaluw uit het zuiden (overwinteringsgebieden), vanaf eind april, aanwezig te zijn. Bij grotere kolonies (>10 dieren) dienen de verblijfplaatsen een geheel seizoen gelijktijdig met de bestaande verblijven aanwezig te zijn (RVO, 2014b). Tevens dienen permanente alternatieve verblijfplaatsen in het toekomstig ontwerp opgenomen te worden.

Door het treffen van bovengenoemde maatregelen kan worden voorkomen dat effecten optreden aan de huismus en gierzwaluw. De aanwezigheid van potentiële verblijfplaatsen van deze soorten vormen daarmee geen belemmering voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.

Onderzoek in 2017 zal leiden tot het inzicht in hoeverre daadwerkelijk verblijfplaatsen van de soorten aanwezig zijn. Nader onderzoek vindt in het voorjaar plaats (meerdere malen tussen april en half juli) conform de soortenstandaard van het bevoegd gezag RVO. Indien het plangebied een relevant onderdeel uitmaakt (in de vorm van verblijfplaatsen) van het leefgebied van gierzwaluw en huismus dienen conform de Flora- en faunawet vervolgstappen ondernomen te worden (het nemen van mitigerende maatregelen en het (mogelijk) aanvragen van een ontheffing). Met inwerkingtreding van de nieuwe Wet natuurbescherming op 1 januari 2017 wijzigt de bescherming van de huismus en gierzwaluw (zie 6.3).

Gierzwaluw en huismus

Door het treffen van soortspecifieke maatregelen kan worden voorkomen dat negatieve effecten optreden aan deze soorten. De aanwezigheid van potentiële verblijfplaatsen van deze soorten vormen daarmee geen belemmering voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.

Algemene broedvogels

Alle in gebruik zijnde nesten van vogelsoorten in Nederland zijn beschermd onder de Flora- en faunawet. Met de meeste broedvogels kan echter in het algemeen relatief eenvoudig rekening gehouden worden door werkzaamheden die invloed hebben op het broedbiotoop niet uit te voeren in de broedtijd (circa maart tot en met juli²) en indien concrete broedgevallen aanwezig zijn. Op deze wijze zijn geen belemmeringen vanuit de Flora- en faunawet aan de orde.

² Voor het broedseizoen wordt in het kader van de Flora- en faunawet geen standaardperiode gehanteerd. Het broedseizoen is afhankelijk van klimatologische omstandigheden; dit houdt in dat het seizoen eerder dan wel later van start kan gaan en eerder dan wel later kan eindigen. Van belang is of er broedgevallen aanwezig zijn.

Gezien de verwachting dat broedvogels mogelijk tot broeden komen in het plangebied of directe omgeving is het in het kader van de zorgplicht van belang dat werkzaamheden die invloed hebben op het broedbiotoop buiten de broedperiode van vogels uitgevoerd wordt. Indien het niet mogelijk is om buiten het broedseizoen om te werken dan dient het gebied dat beïnvloed wordt vóór het broedseizoen ongeschikt gemaakt te worden voor (broed)vogels.

Mocht het bovenstaande niet mogelijk zijn dan dient vooraf aan de werkzaamheden het plangebied gecontroleerd te worden op de aanwezigheid van broedvogels door een erkend ecooloog. Indien vastgesteld wordt dat sprake is van actuele broedgevallen binnen het plangebied of de directe omgeving wordt het plangebied niet vrijgegeven en dienen de werkzaamheden ter plaatse uitgesteld te worden tot nadat het nest niet meer in gebruik is.

6.1.2 Zoogdieren

Vleermuizen

Alle vleermuissoorten zijn beschermd onder de Flora- en faunawet en staan vermeld op Bijlage IV van de Europese Habitatrichtlijn. Verwacht wordt dat het rijksmonument (en omgeving) gebruikt worden als foerageergebied en mogelijk als vaste rust- en verblijfplaats voor vleermuizen. In de noordelijke toren is op basis van de vondst van sporen een potentiële verblijfplaats van de gewone grootoorvleermuis aangetroffen. In de nok van de zuidwestelijke aanbouw is in 2008 een verblijfplaats van de algemeen voorkomende gewone dwergvleermuis aangetroffen (CSO, 2008b). De tuin van het plangebied vormt geschikt foerageergebied.

Als gevolg van de voorgenomen ontwikkeling worden delen aan de zuidoostzijde van de bebouwing verwijderd (zie Figuur 3.3). De noordelijke toren, met de potentiële verblijfplaats van de gewone grootoorvleermuis blijft behouden. Een groot deel van de bebouwing en de tuin blijft gehandhaafd.

Omdat een groot deel van de tuin behouden blijft zal deze geschikt blijven als foerageergebied voor vleermuizen. Tevens is in de directe omgeving van het plangebied voldoende gelijkwaardig of kwalitatief beter foerageergebied aanwezig. Effecten op essentieel foerageergebied van vleermuizen kunnen worden uitgesloten.

De locatie waar in 2008 een verblijf van de gewone dwergvleermuis is aangetroffen wordt verwijderd (zie Figuur 3.4 in hoofdstuk 3). Tevens worden overige voor vleermuis geschikte delen verwijderd. Indien daadwerkelijk en/of wederom verblijfplaatsen aanwezig zijn en het gebouw gesloopt /gerenoveerd wordt, is dit (zonder aanvullende maatregelen) in overtreding met de Flora- en faunawet. Een dergelijke aantasting, verstoring of vernietiging is in strijd met de Flora- en faunawet.

Vleermuizen hebben verschillende typen verblijfplaatsen, waaronder zomerverblijven, paarverblijven en winterverblijven. Verblijfplaatsen worden verspreid over het jaar gebruikt. De delen die verwijderd worden zijn ongeschikt als winterverblijfplaats. Mogelijk zijn echter, ook in de huidige situatie, zomer- of paarverblijven aanwezig. Negatieve effecten op potentiële verblijfplaats(en) kunnen deels worden voorkomen door tijdig mitigerende maatregelen te nemen. Dit houdt in dat tijdelijke en permanente alternatieve verblijven aangeboden worden. De soortenstandaard van de gewone dwergvleermuis schrijft voor dat per verblijfplaats vier alternatieve verblijfplaatsen moeten worden aangeboden in de toekomstige situatie. Tevens dient een gelijk aantal tijdelijke verblijfplaatsen te worden aangeboden om de periode tijdens de werkzaamheden, waarin anders geen verblijfplaatsen aanwezig zijn, te 'overbruggen'.

Bij aantasting van zomerverblijfplaatsen dienen tijdelijke verblijfplaatsen minimaal drie maanden, in de periode april t/m oktober voorafgaand aan de sloop aanwezig te zijn. Bij aantasting van paarverblijfplaatsen dienen tijdelijke verblijfplaatsen minimaal zes maanden voorafgaand aan het paarseizoen (start 15 aug) aanwezig te zijn. Dit houdt in dat bij een aantasting uiterlijk half februari tijdelijke verblijfplaatsen aanwezig moeten zijn om half augustus te kunnen slopen. In de laatste maand voorafgaand aan de sloop kunnen bestaande verblijfplaatsen ongeschikt gemaakt worden (RVO, 2014c).

Door het treffen van bovengenoemde maatregelen kan worden voorkomen dat effecten optreden aan de gewone dwergvleermuis. Effecten op de aangetroffen potentiële verblijfplaats van de gewone grootoorvleermuis kunnen worden uitgesloten omdat de locatie behouden blijft. De aanwezigheid van potentiële verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis en gewone grootoorvleermuis vormen daarmee geen belemmering voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.

Middels nader onderzoek kan worden bepaald in hoeverre daadwerkelijk verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig zijn. Om de functie van het plangebied (en gebouw) voor vleermuizen te bepalen is nader onderzoek nodig. Vleermuizen gebruiken hun leefgebied door het jaar heen op verschillende manieren. Daarom is het nodig om een het plangebied meerdere malen verspreid over het seizoen (tussen april en oktober) te bezoeken voor het vleermuisonderzoek.

Indien het plangebied een relevant onderdeel uitmaakt (in de vorm van verblijfplaatsen) van het leefgebied van vleermuizen dienen vervolgstappen ondernomen te worden (het nemen van mitigerende maatregelen en het (mogelijk) aanvragen van een ontheffing).

Vleermuizen

Door het behoud van de noordtoren en door het treffen van soortspecifieke maatregelen kan worden voorkomen dat negatieve effecten optreden aan vleermuizen. De aanwezigheid van potentiële verblijfplaatsen van vleermuizen vormt daarmee geen belemmering voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.

Steenmarter

In het plangebied komt mogelijk een verblijfplaats van de steenmarter voor. Deze soort staat in Tabel 2 van de Flora- en Faunawet. Bij de ontwikkeling van de plannen wordt mogelijk een verblijfplaats vernietigd.

Indien bij het uitvoeren van de werkzaamheden gewerkt wordt conform een door het Ministerie van EZ goedgekeurde gedragscode vormt het voorkomen van de steenmarter geen belemmering voor de uitvoering van het plan. Concreet betekent dit bijvoorbeeld dat nesten niet in de periode worden vernietigd dat de soort jongen (maart – juli) heeft. Daarnaast moet de verblijfplaats worden gecontroleerd op aanwezigheid van de soort en ongeschikt gemaakt worden voordat werkzaamheden worden gestart. Aanbevolen wordt om de functie van het plangebied voor de steenmarter nader te onderzoeken. Middels nader onderzoek kan worden bepaald welke (eventuele) voorwaarden moeten worden gesteld aan de werkzaamheden.

Steenmarter

Door te werken conform een door het Ministerie van EZ goedgekeurde gedragscode wordt voorkomen dat negatieve effecten optreden. De potentiële aanwezigheid van de steenmarter vormt geen belemmering voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.

6.1.3 Reptielen (hazelworm)

De zwaar beschermde hazelworm kan niet worden uitgesloten van het plangebied. Wanneer het plangebied heringericht wordt ten behoeve van de nieuwe ontwikkeling verdwijnt (potentieel) geschikt leefgebied voor de soort en wordt de soort mogelijk verstoord. Dit is in overtreding met de Flora- en faunawet.

Een groot deel van de bestaande tuin blijft gehandhaafd. Hierdoor zal de tuin binnen het plangebied ook in de toekomstige situatie nog (potentieel) geschikt leefgebied vormen voor de hazelworm.

Om negatieve effecten te voorkomen kunnen soortspecifieke maatregelen getroffen worden, zoals het rekening houden met kwetsbare perioden (werken in de periode juli tot en met september) of het treffen van maatregelen ter verbetering van de kwaliteit van leefgebied van de hazelworm. Indien de soort aanwezig is kunnen tevens voorwaarden worden gesteld aan de uitvoering van de werkzaamheden, zoals ecologische begeleiding voor het wegvangen van dieren of het inrichten van schuilplekken voor de hazelworm, en het behoud van voldoende zonnige plekken binnen de tuin.

Middels nader onderzoek kan worden bepaald of het plangebied daadwerkelijk een functie heeft voor de hazelworm. Nader onderzoek dient plaats te vinden conform de geldende protocollen. Indien het plangebied een relevant onderdeel uitmaakt in de vorm van essentieel leefgebied van de hazelworm dienen, conform de Flora- en faunawet vervolgstappen ondernomen te worden zoals het nemen van mitigerende maatregelen en het (mogelijk) aanvragen van een ontheffing. Met inwerkingtreding van de nieuwe Wet natuurbescherming op 1 januari 2017 wijzigt de bescherming van de hazelworm. De doorwerking van deze nieuwe wet is beschreven in par. 6.3.

Hazelworm

Door het treffen van soortspecifieke maatregelen kan worden voorkomen dat negatieve effecten optreden aan de hazelworm. Tevens wijzigt het beschermingsregime van de hazelworm met inwerkingtreding van de Wet natuurbescherming (zie 6.3). De potentiële aanwezigheid van de soort vormt daarmee geen belemmering voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.

6.2 Uitvoerbaarheid bestemmingsplan

De vragen of voor de uitvoering van het bestemmingsplan een vrijstelling geldt, dan wel een ontheffing op grond van de Flora- en faunawet nodig is en zo ja, of deze ontheffing kan worden verleend, komt in beginsel pas aan de orde in een procedure op grond van de Flora- en faunawet. Echter, deze vragen zijn ook relevant voor het bestemmingsplan omdat in deze natuurtoets

wordt beoordeeld of ten tijde van de vaststelling van het bestemmingsplan het op voorhand in redelijkheid duidelijk is dat de Flora- en faunawet niet de uitvoerbaarheid van het plan in de weg zal staan. Het bestemmingsplan kan pas worden vastgesteld nadat uit een natuurtoets duidelijk is geworden of voor de activiteiten die volgen uit deze vaststelling de mogelijkheid bestaat tot het verkrijgen van een ontheffing.

Indien vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen, huismus en gierzwaluw, steenmarter en hazelworm in het plangebied aanwezig blijken te zijn, hoeft dit geen belemmering te zijn voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan, aangezien (en indien geen uitzonderlijke bevindingen gedaan worden) soortspecifieke maatregelen te combineren zijn met de nieuwe bestemming in, of in de directe omgeving van het plangebied.

De sloop en herontwikkeling leiden mogelijk tot overtreding van de Flora- en faunawet als gevolg van de aantasting van verblijfsplaatsen. Middels nader onderzoek dient te worden vastgesteld of hiervan sprake is. Indien blijkt dat nest- en/of verblijfplaatsen van vleermuizen, huismussen, gierzwaluwen, en/of hazelwormen aanwezig kan door het treffen van de juiste maatregelen en het aanvragen van een ontheffing de sloop van aanwezige bebouwing en ontwikkeling van de nieuwbouw plaatsvinden. De mogelijke aanwezigheid van vaste rust- en verblijfplaatsen vormt dan ook geen belemmering voor de beoogde bestemmingsplanwijziging; het bestemmingsplan is uitvoerbaar.

6.3 Doorkijk inwerkingtreding Wet Natuurbescherming

6.3.1 Inleiding

Op 1 januari 2017 treedt de Wet natuurbescherming in werking. Als gevolg van de inwerkingtreding zijn veel zeevissen, zoetwatervissen (bittervoorn, kleine modderkuiper en rivierdonderpad), dagvlinders en florasoorten niet meer beschermd. Echter een aantal andere vlinder- en libellosoorten en florasoorten zijn dan wel beschermd. Tevens blijft de algemene zorgplicht gelden. Daarnaast geldt in bepaalde provincies voor een aantal huidige Tabel 1-soorten geen vrijstelling meer. Vooralsnog geldt per 1 januari 2017 een beleidsneutrale invulling van de soortenbescherming. Vrijstellingen of gedeeltelijke vrijstellingen worden in de loop van 2017 vastgesteld in provinciale verordeningen en uitvoeringsregelingen.

Zoals genoemd wijzigt ook het beschermingskader van, onder andere, de huismus en gierzwaluw.

6.3.2 Voorkomen 'nieuwe' soorten

Nieuwe vlinder- en libellosoorten

De 'nieuwe' vlinder- en libellosoorten die staan vermeld op de lijst 'onderdeel A' behorend bij de Wnb hebben allen zeer specifieke, en unieke, biotoopeisen. Dergelijke unieke biotopen komen niet voor binnen het plangebied. Het voorkomen van deze soorten binnen het plangebied kan worden uitgesloten.

Nieuwe plantensoorten

De 'nieuwe' plantensoorten wat betreft de soorten die staan vermeld op de conventie van Bern bijlage 1 hebben allen zeer specifieke standplaatsfactoren. Dergelijke standplaatsfactoren komen niet voor binnen het voedselrijke plangebied. De 'nieuwe' plantensoorten die staan vermeld op

de lijst 'onderdeel B' behorend bij de Wnb hebben uiteenlopende standplaatsfactoren. Op basis van de ligging van het plangebied in combinatie met het intensief beheerde karakter van de locatie worden geen geschikte standplaatsfactoren verwacht. Het voorkomen van deze soorten kan worden uitgesloten.

6.3.3 Effectbeoordeling 'nieuwe' soorten

Nieuwe vlinder- en libellensoorten

Het voorkomen van (nieuw) beschermde vlinder- en libellensoorten kan worden uitgesloten. Effecten op deze soorten kunnen worden uitgesloten.

Nieuwe plantensoorten

Het voorkomen van (nieuw) beschermde plantensoorten kan worden uitgesloten. Effecten op deze soorten kunnen ook worden uitgesloten.

6.3.4 Verwachte gevolgen voor de voorgenomen ontwikkeling

Vleermuizen

Het beschermingsregime van vleermuizen blijft grotendeels gelijk, alle vleermuizen zijn immers beschermd onder de Europese habitatrichtlijn. De inwerkingtreding van de Wet natuurbescherming leidt niet tot andere conclusies met betrekking tot vleermuizen.

Huismus en gierzwaluw, steenmarter, hazelworm

Vanaf 1-1-2017 geldt voorlopig een beleidsneutrale formulering van de verordening met betrekking tot soortenbescherming. Eventuele vrijstellingen en periodieke vrijstellingen worden in de loop van 2017 door de provincie(s) vastgesteld.

Voor het onderhavige project is de situatie met betrekking tot bescherming en vrijstelling van toepassing ten tijde van de voorgenomen aanvang van de werkzaamheden.

6.4 Effecten op beschermde gebieden

6.4.1 Effecten op het NNN

Voor wat betreft de NNN is alleen bij directe aantasting sprake van vervolgstappen, waaronder compensatie. Er bevindt zich geen NNN binnen het plangebied. Er is van directe aantasting van de NNN dan ook geen sprake. In de omgeving van het plangebied liggen wel NNN-gebieden. Strikt gezien kent de Provincie Limburg geen externe werking op het NNN. Vanuit dit oogpunt zijn er voor het NNN geen belemmeringen.

In het kader van een zorgvuldige toetsing zijn ook gezien de tijdelijke aard, omvang en ligging van het plan aan een weg significante negatieve effecten op de wezenlijke kenmerken en waarden van de NNN in de nabijheid van het project uitgesloten. De werkzaamheden in het plangebied hebben geen wezenlijk effect op de directe omgeving van het plangebied.

6.4.2 Effecten op Natura 2000-gebieden

Uit de bureaustudie blijkt dat in de nabijheid van het plangebied enkele Natura 2000-gebieden liggen:

- Grensmaas (niet stikstofgevoelig) op 1,7 km;
- Geuldal (stikstofgevoelig) op 1,9 km;
- Bunderbos (stikstofgevoelig) op 3,5 km.

Potentiële effecten van het project op deze gebieden hebben betrekking op de mogelijke gevolgen van stikstofdepositie. De toetsing hiervan vindt plaats in het kader van de PAS (Programmatistische Aanpak Stikstof). Afhankelijk van de uitkomsten van de PAS-toetsing kan bepaald worden of vervolgstappen in het kader van de PAS noodzakelijk zijn.

7 Conclusies

In dit hoofdstuk worden de conclusies van de geactualiseerde Natuurtoets La Grande Suisse gepresenteerd. De conclusies zijn opgedeeld in soortenbescherming (7.1) en gebiedsbescherming (7.2).

7.1 Conclusies soortenbescherming

Actualisatie

In 2008 heeft CSO Adviesbureau een quickscan uitgevoerd voor het plangebied La Grande Suisse aan de Mariënwaard 61 te Maastricht. Uit voorliggende Natuurtoets is gebleken dat de biotopen in het plangebied van een zelfde aard zijn (gebleven) als destijds zijn vastgesteld. Gezien de nog steeds aanwezige potentie van het plangebied voor (verblijfplaatsen van) zwaar beschermde soorten in relatie tot het gedateerde onderzoek uit 2008 en de verstreken tijd, kunnen deze zwaar beschermde soorten gebruik maken van het plangebied als leefgebied.

In het plangebied komen mogelijk beschermde soorten voor die negatieve effecten kunnen ondervinden van het beoogde plan. Het gaat hier om de zwaar beschermde soorten en leefgebied van: **huismus, gierzwaluw, vleermuizen, steenmarter** en **hazelworm**. Beschermde verblijfplaatsen van vleermuizen zijn in 2008 in het gebouw aangetoond (CSO). Naar de overige soorten is destijds ook onderzoek uitgevoerd, maar deze zijn toen niet aangetroffen. Desalniettemin is het gebied nog steeds geschikt voor deze soorten waardoor, gezien de verstreken tijd en ondanks dat een groot deel van de bebouwing en tuin behouden blijft, recent inzicht nodig is in het gebruik van het plangebied door deze soorten. Indien de soorten in de huidige situatie aanwezig zijn dan kunnen de werkzaamheden (zonder aanvullende maatregelen) zorgen voor negatieve effecten op de soorten wat in overtreding kan zijn met de Flora- en faunawet. Om deze reden is meer inzicht nodig in het gebruik van het plangebied door deze zwaar beschermde soorten voorafgaand aan de realisatiefase (zie Tabel 7.1).

De potentiële aanwezigheid van de genoemde soorten vormt echter geen belemmering voor de uitvoerbaarheid van het plan omdat soortspecifieke maatregelen te nemen zijn om negatieve effecten te voorkomen (zie paragraaf 6.1). Omdat een groot deel van de bebouwing en tuin behouden blijft zal ook de toekomstige situatie potentieel leefgebied bieden voor beschermde soorten.

Tijdens de realisatiefase dient met algemene broedvogels rekening gehouden te worden.

Algemene broedvogels

De volgende maatregelen moeten genomen worden ten behoeve van de algemene broedvogels:

1. De vegetatie wordt buiten het broedseizoen verwijderd (voorkeursmaatregel). Of in deze periode wordt het plangebied ongeschikt gemaakt voor broedvogels. Dit laatste is met name van belang voor de aanwezige bomen, boomopslag en ruigtevegetatie.
2. Het plangebied wordt kort voor aanvang van de werkzaamheden door een erkende ecooloog gecontroleerd op actuele broedgevallen; bij gebleken aanwezigheid van broedende vogels binnen de invloedsfeer moeten de werkzaamheden worden uitgesteld/aangepast totdat de vogels zijn uitgevlogen.

Overzicht

In Tabel 7.1 worden de soorten weergegeven die in het plangebied aanwezig zijn en/of worden verwacht of waarmee zorgvuldig omgegaan moet worden.

Tabel 7.1. Mogelijk voorkomen van en effecten op beschermde soorten in het plangebied.

Soort	Ingrep versturend	Nader onderzoek	Ontheffing noodzakelijk	Bijzonderheden / opmerkingen
Broedvogels algemeen	Mogelijk	Nee	Nee	In gebruik zijnde nesten niet versturen of aantasten
Huismus en Gierzwaluw	Mogelijk	Ja*	Mogelijk. Indien nodig is deze te verkrijgen door het treffen van soortspecifieke maatregelen.	Gebouw mogelijk geschikt als zwaar beschermde vaste rust- en verblijfplaats
Vleermuizen	Mogelijk	Ja**	Mogelijk. Indien nodig is deze te verkrijgen door het treffen van soortspecifieke maatregelen.	Rijksmonument mogelijk/waarschijnlijk geschikt als zwaar beschermde vaste rust- en verblijfplaats
Steenmarter	Mogelijk	Ja	Nee, indien gewerkt wordt conform gedragscode	Gebouw en landgoed leefgebied steenmarter
Hazelworm	Mogelijk	Ja***	Mogelijk. Indien nodig is deze te verkrijgen door het treffen van soortspecifieke maatregelen.	Structuurrijke vegetatie mogelijk leefgebied

*Voorafgaand aan de realisatiefase: Gierzwaluw: 1 juni - 15 juli en Huismus: 1 april – 15 mei.

**Voorafgaand aan de realisatiefase: meerdere bezoeken (vier tot acht) verspreid over juni – september/oktober.

*** Voorafgaand aan de realisatiefase: enkele bezoeken in april – juni.

7.2 Conclusies gebiedsbescherming

Natuurnetwerk Nederland (NNN)

In het plangebied is geen NNN-gebied aanwezig. Er komt wel NNN voor in de omgeving van het plangebied, echter buiten de invloedssfeer van de ontwikkeling (externe werking is tevens niet van toepassing in het beleid van Provincie Limburg). Er is van aantasting van de NNN dan ook geen sprake. Er is daarom geen noodzaak voor een compensatieplan (NNN).

Natura 2000

Het plangebied ligt op enkele kilometers afstand van een aantal Natura 2000-gebieden, namelijk Grensmaas, Geuldal en Bunderbos. Potentiële effecten van het project op deze gebieden hebben betrekking op de mogelijke gevolgen van stikstofdepositie. De toetsing hiervan vindt plaats in het kader van de PAS. Afhankelijk van de uitkomsten van de PAS-toetsing is voor het project een vergunning uit hoofde van de Natuurbeschermingswet / Wet Natuurbescherming nodig.

8 Bronnen

Antea Group, 2015. Rapport Nader Onderzoek Nader onderzoek naar vleermuizen, hazelworm en vaatplanten t.b.v. enkele modificaties aan het gasleidingtracé Maastricht – Valkenburg. 10 augustus 2015.

Bureau Standsnatuur Rotterdam, 2015. Quick scan Kreeklocatie Oosterhout. 25 september 2015

Buro SRO, 2017. Visiekaart parkeren eigen terrein. Arnhem, 2017.

Creemers, R.C.M. en Delft, J.J.C.W. van (RAVON) (redactie), 2009. De Amfibieën en Reptielen van Nederland. Nederlandse Fauna Deel 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.

CSO, 2008a. Quickscan Natuurwetgeving 'La Grande Suisse' Mariënwaard 61 te Maastricht. CSO adviesbureau, 19 juni 2008

CSO, 2008b. Nader onderzoek Flora- en faunawet plangebied 'La Grande Suisse' Mariënwaard 61 te Maastricht. CSO adviesbureau, 10 oktober 2008

Limpens, H., Regelink, J., en Koelman, R., 2010. Vleermuizen en planologie. Zoogdiervereniging, Arnhem.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Buiten aan het werk? Houd tijdig rekening met beschermde planten en dieren.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, 2009. Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep. Augustus 2009.

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, 2014a. Soortenstandaard Huismus *Passer domesticus*. Versie 2.0, december 2014.

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, 2014b. Soortenstandaard Gierzwaluw *Apus apus*. Versie 2.0, december 2014.

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, 2014c. Soortenstandaard Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*. Versie 2.0, december 2014.

Rijkswaterstaat, 2012. Infrastructuur en vleermuizen. Perspectief van de opdrachtgever.

Overig:

www.telmee.nl

www.ravon.nl

www.zoogdiervereniging.nl

www.naturalis.nl

www.vlindernet.nl

www.libellennet.nl

Natuurtoets

Herziening BP Monuta La Grande Suisse te Maastricht
projectnummer 411643
23 februari 2017
Monuta Holding

Natuurtoets

Herziening BP Monuta La Grande Suisse te Maastricht
projectnummer 411643
23 februari 2017
Monuta Holding

Bijlagen

Bijlage I Wettelijk kader

Wet natuurbescherming

Dit hoofdstuk beschrijft het wettelijk kader van de soortenbescherming ([paragraaf 2.2](#)) en de gebiedsbescherming ([paragraaf 2.3](#)) relevant voor voorliggende Natuurtoets.

Algemeen

De Wet natuurbescherming (hierna Wnb) heeft per 1 januari 2017 de Boswet, Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998 vervangen. De Wnb regelt de bescherming van Natura 2000-gebieden, bescherming van soorten en de bescherming van houtopstanden. In de voorliggende Natuurtoets wordt niet ingegaan op de bescherming van houtopstanden.

Naast bescherming vanuit de Wnb, zijn er ook gebieden die planologisch beschermd zijn. Het betreft het 'Natuurnetwerk Nederland' (hierna NNN). De bescherming van het NNN verloopt via het ruimtelijke ordeningsrecht (Barro, bestemmingsplannen) en niet via de natuurwetgeving.

Soortbescherming

In de Wnb is soortbescherming opgedeeld in drie categorieën. Voor elke categorie gelden verschillende verbodsbepalingen die zijn vermeld in artikel 3.1, 3.5 en 3.10 van de Wnb. Het gaat om de volgende drie categorieën:

4. soorten van de Vogelrichtlijn;
5. soorten van de Habitatrichtlijn, inclusief bijlage I en II uit Verdrag van Bern en bijlage I uit Verdrag van Bonn;
6. 'andere soorten' (onderdeel A 'fauna' en onderdeel B 'flora').

De verbodsbepalingen en ontheffingsgronden voor de eerste twee categorieën komen rechtstreeks uit de Vogel- en Habitatrichtlijn. De derde categorie vindt zijn oorsprong in de nationale wetgeving.

Tijdens een bijeenkomst van het Netwerk Groene Bureau d.d. 16 december 2016 is aangegeven dat drie provincies (Utrecht, Overijssel en Gelderland) de geldende "Aangepaste lijst met jaarrond beschermde nesten" (LNV, 2009) aanhouden en blijven hanteren in de Wet natuurbescherming. De verwachting is dat ook overige provincies deze beschermingsstatus aanhouden. De lijst wordt begin 2017 door de provincies geëvalueerd en waar nodig aangepast. Bij voorliggende toetsing is uitgegaan dat de lijst gehanteerd blijft en dat de nesten een jaarrond beschermde status houden. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen jaarrond beschermde nesten (categorie 1t/m4) en mogelijk jaarrond beschermde nesten (categorie 5).

Soorten van de Vogelrichtlijn

Voor Vogelrichtlijnsoorten is het verboden om in het wild levende vogels te doden of te vangen, opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernielen, te beschadigen, te rapen of nesten van vogels weg te nemen. Daarnaast is het verboden vogels opzettelijk te storen. Dit laatste verbod geldt niet voor een aantal vogelsoorten, indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding en het nest zelf zijn functionaliteit behoudt (zie artikel 3.1 in tekstkader in de bijlage).

Soorten van de Habitatrichtlijn

Voor soorten van artikel 3.5 (Habitatrichtlijn, Bern en Bonn) is het eveneens verboden om in het wild levende dieren en planten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen, opzettelijk eieren van dieren te vernielen of te rapen. Voortplantings- of rustplaatsen mogen niet beschadigd of vernield worden. Daarnaast geldt er een verbod op om planten behorend bij artikel 3.5 te plukken, verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen. In tegenstelling tot de Vogelrichtlijnsoorten in artikel 3.1, mogen dieren behorend bij artikel 3.5 niet opzettelijk verstoord worden, ook niet als er geen wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding. Daarbij dient opgemerkt te worden dat een aantal vogelsoorten ook vallen onder artikel 3.5 en daarom niet verstoord mogen worden (zie ook tabel E in de bijlage).

Andere soorten

Naast de Europees aangewezen beschermde flora en fauna, is er in Nederland ook een Nationale soortenlijst gemaakt die niet gedekt wordt door de Vogel- en Habitatrichtlijn, Verdrag van Bern of Verdrag van Bonn. Deze soorten zijn opgenomen in bijlage A en B van de Wnb, zie ook Bijlage tabel C en D van voorliggende rapportage. Voor soorten in bijlage A geldt een verbod op opzettelijk doden of vangen van dieren, opzettelijk beschadigen of vernielen van vaste voortplantings- of rustplaatsen van dieren. Voor soorten in bijlage B geldt een verbod op opzettelijk plukken, verzamelen, afsnijden, vernielen en ontwortelen van planten. In tegenstelling tot artikel 3.1 en 3.5, is verstoring van deze soorten toegestaan.

Met betrekking tot de 'andere soorten' zijn per provincie beleidsregels opgesteld waarin voor een deel van deze soorten vrijstelling is verleend. De grond waarop deze vrijstelling geldt verschilt per provincie en hoeft dus niet in alle situaties van toepassing te zijn. Vrijstelling op basis van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling is een geldige reden in alle provincies. Indien bij het voornemen gestelde verboden in artikel 3.1, 3.5 of 3.10 worden overtreden, dient gewerkt te worden conform een gedragscode. Biedt een gedragscode geen oplossing, dan is het mogelijk om een ontheffing aan te vragen bij de provincie waarin het voornemen plaats vindt. De grond waarop een ontheffing mogelijk is, verschilt per categorie. Zie de Bijlage voor een uitgebreide toelichting.

Gebiedsbescherming

Natura 2000

Natura 2000-gebieden zijn natuurgebieden van groot internationaal belang. Deze gebieden zijn aangewezen onder de Europese Habitat- en / of Vogelrichtlijn. Voor de gebieden en de daarbij aangewezen soorten en habitattypen zijn instandhoudingsdoelstellingen opgesteld. Een activiteit mag niet leiden tot significant negatieve effecten op deze doelen of tot een aantasting van de natuurlijke kenmerken. Indien op voorhand significante effecten niet uitgesloten kunnen worden dient een Passende beoordeling opgesteld te worden.

Natuurnetwerk Nederland

Het Natuurnetwerk Nederland is een stelsel van ecologisch hoogwaardige natuurgebieden; de Natura 2000-gebieden maken daar deel van uit. Naast de Natura 2000-gebieden bevat het NNN ook overige leefgebieden van soorten en – om isolatie te voorkomen – gebieden die een verbinding vormen tussen natuurgebieden. Het NNN is onderdeel van het actieve beleid om bedreigde dier- en plantensoorten in een gunstige staat van instandhouding te brengen. De natuurgebieden die behoren tot het NNN en hun functies worden planologisch beschermd, hier geldt het 'nee, tenzij'- principe. De planologische bescherming betekent in het kort dat geen nieuwe bestemmingen worden toegestaan die per saldo leiden tot een significante aantasting van de oppervlakte, de kwaliteit en de samenhang van het NNN. Hieraan wordt getoetst bij de

verlening van een omgevingsvergunning op grond van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo).

Natuurnetwerk Nederland (NNN)

De nieuwe naam voor de ecologische hoofdstructuur (EHS), het natuurnetwerk Nederland (NNN). De term EHS werd in 1990 geïntroduceerd in het Natuurbeleidsplan (NBP) van het toenmalige ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV). In 2014 werd deze term vervangen door NNN door staatssecretaris Dijksma van het ministerie van EZ.

De Nederlandse natuur staat steeds meer onder druk, bijvoorbeeld door huizenbouw, aanleg van wegen en industrie. Toch leeft bij veel Nederlanders de wens om natuurgebieden in de buurt te hebben. Natuur geeft rust en biedt ruimte voor recreatie.

De overheid heeft daarom extra geld uitgetrokken om de Nederlandse natuur te beschermen en verder te ontwikkelen. Door nieuwe natuur te ontwikkelen, kunnen natuurgebieden met elkaar worden verbonden. Zo kunnen planten zich over verschillende natuurgebieden verspreiden en dieren van het ene naar het andere gebied gaan. Het totaal van al deze gebieden en de verbindingen ertussen vormt het natuurnetwerk Nederland (NNN).

In het NNN liggen de twintig Nationale Parken die Nederland kent. Ze hebben gezamenlijk een oppervlakte van 123.000 ha. Ongeveer 45% van alle hectares NNN op het land is ook Natura 2000-gebied.

Netwerk van gebieden

Het NNN is een netwerk van gebieden in Nederland waar de natuur voorrang heeft. Het netwerk helpt voorkomen dat planten en dieren in geïsoleerde gebieden uitsterven en dat natuur-gebieden hun waarde verliezen. Het NNN kan worden gezien als de ruggengraat van de Nederlandse natuur. Het NNN bestaat uit:

- bestaande natuurgebieden, reservaten, natuurontwikkelingsgebieden en zogenaamde robuuste verbindingen;
- landbouwgebieden met mogelijkheden voor agrarisch natuurbeheer (beheergebieden);
- grote wateren (zoals de kustzone van de Noordzee, het IJsselmeer en de Waddenzee).

Het NNN is een plan in uitvoering en moet in 2018 klaar zijn.

Vervallen per 1-1-2017:

Flora- en faunawet

Het doel van de Flora- en faunawet is het in stand houden van de inheemse flora en fauna. Vanuit deze wet is bij ruimtelijke ingrepen de initiatiefnemer verplicht op de hoogte te zijn van de mogelijk voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het projectgebied. Het uitgangspunt van de wet is dat geen schade mag worden gedaan aan beschermde soorten, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan (het 'nee, tenzij' – principe). Bepaalde handelingen, waaronder ruimtelijke ingrepen, waarbij beschermde soorten in het geding zijn, zijn slechts bij uitzondering en onder voorwaarden mogelijk.

Onder bepaalde voorwaarden geldt een algemene vrijstelling of een ontheffingsplicht van de verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet. Welke voorwaarden verbonden zijn aan de vrijstelling of ontheffing hangt af van de dier- of plantensoorten die voorkomen in het onderzoeksgebied. Hiertoe worden verschillende beschermingsregimes onderscheiden:

- Soorten van tabel 1 – algemene soorten – lichtste beschermingsregime;
- Soorten van tabel 2 – overige soorten – middelste beschermingsregime;
- Soorten van tabel 3 – genoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en in bijlage 1 van de AMvB – zwaarste beschermingsregime.

Algemene vrijstelling

Voor tabel 1-soorten geldt voor ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstelling van de verbodsbepalingen in de wet (art. 8 t/m 12) en is derhalve geen ontheffing nodig.

Vrijstelling onder gedragscode

Voor tabel 2-soorten geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen in de wet (art. 8 t/m 12) als wordt gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode. De goedgekeurde gedragscodes staan vermeld op de website van het Ministerie van EZ (<https://mijn.rvo.nl/flora-en-faunawet-ontheffing-en-vrijstelling><http://www.rvo.nl/>). Voor de meeste activiteiten zijn er inmiddels gedragscodes goedgekeurd. De kans is groot dat de voorgenomen activiteit kan worden uitgevoerd onder één van de vele goedgekeurde gedragscodes.

Ontheffing Tabel 2 en 3 - soorten

Als er niet kan worden gewerkt onder een geldige gedragscode, is voor tabel 2-soorten alsnog een ontheffing nodig om toestemming te hebben voor het overtreden van de verbodsbepalingen in de wet. Ook voor tabel 3-soorten geldt een ontheffingsplicht.

Ingrepen waarbij de verbodsbepalingen worden overtreden moeten ter goedkeuring worden voorgelegd aan RVO.nl door middel van een ontheffingsaanvraag, vergezeld van een overzicht van mitigerende of compenserende maatregelen om effecten tegen te gaan. Als de mitigerende of compenserende maatregelen (tijdelijke) effecten niet kunnen voorkomen en de gunstige staat van instandhouding niet in het geding komt, dan wordt een ontheffing verleend.

Habitatrichtlijn Bijlage IV-soorten

Sinds augustus 2009 is door een uitspraak van de Raad van State bepaald dat er volgens de Europese Habitatrichtlijn geen ontheffing meer verleend mag worden voor het vernietigen van vaste verblijfplaatsen van bijlage IV-soorten met als wettelijk belang ruimtelijke ingrepen. Een ontheffing voor ruimtelijke ingrepen is alleen mogelijk onder de volgende wettelijk belangen:

- Bescherming van flora en fauna;
- Volksgezondheid of openbare veiligheid;

- Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten.

Voor de meeste ruimtelijke projecten betekent dit dat een ontheffing voor Habitatrichtlijn Bijlage IV-soorten alleen kan worden aangevraagd onder dwingende redenen van groot openbaar belang. Dit belang moet worden onderbouwd om het groot openbaar belang aan te tonen. Een groot openbaar belang is een belang op regionale of nationale schaal. Vaak is de verwijzing naar een regionale structuurvisie voldoende.

Vogels

Vogels zijn niet opgenomen in Tabel 1 tot en met 3. Alle vogels zijn in het broedseizoen gelijk beschermd. De bescherming van vogels is hoofdzakelijk gericht op de bescherming van de nesten. Daarbij wordt wel een onderscheid gemaakt in nesten die jaarrond zijn beschermd (Categorie 1 tot en met 4-vogelsoorten, zie onderstaande tabel), nesten die alleen jaarrond zijn beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen (Categorie 5-vogelsoorten) en nesten die niet jaarrond zijn beschermd (overige vogelsoorten).

Soort	Categorie	Toelichting
Steenuil	1	Nesten die ook buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats.
Gierzwaluw, Roek	2	Nesten van koloniebroeders
Grote gele kwikstaart, Huismus, Oehoe, Ooievaar, Kerkuil, Slechtvalk	3	De fysieke voorwaarden voor de vaste nestplaats zijn afhankelijk van bebouwing, vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar
Boomvalk; Buizerd; Havik, Ransuil Sperwer, Wespandief en Zwarte wouw	4	Vogels die jaar in jaar uit in hetzelfde nest broeden en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen

Sinds augustus 2009 is door een uitspraak van de Raad van State bepaald dat er volgens de Europese Vogelrichtlijn geen ontheffing meer verleend mag worden voor het vernietigen van vaste verblijfplaatsen van vogels met als wettelijk belang ruimtelijke ingrepen of dwingende redenen van groot openbaar belang. Om ruimtelijke ontwikkelingen toch uit te kunnen voeren, moeten mitigerende maatregelen worden genomen om effecten vooraf te voorkomen. Om zeker te zijn van de juiste maatregelen is het aan te bevelen om de maatregelen voor te leggen aan het Ministerie van EZ door het indienen van een ontheffingsaanvraag. Hoewel een ontheffing voor vogels in de meeste gevallen niet kan worden afgegeven, geeft de Minister in haar besluit aan of de maatregelen voldoende zijn (positieve afwijzing).

Zorgplicht

In de Flora- en faunawet is een zorgplicht opgenomen. Deze zorgplicht houdt in dat planten en dieren niet onnodig vernield/gedood of verstoord mogen worden. Dit betekent dat handelingen (of het nalaten hiervan) waarvan men weet, of redelijkerwijs kan vermoeden, dat ze nadelig zijn voor planten en/of dieren niet mogen worden uitgevoerd. Wanneer dergelijke handelingen toch uitgevoerd moeten worden, moeten maatregelen, voor zover dit in redelijkheid kan, worden

genomen om de nadelige gevolgen te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Er dient bijvoorbeeld zo gewerkt te worden dat dieren kunnen ontsnappen en het kan nodig zijn om soorten te verplaatsen (bijvoorbeeld planten en amfibieën). Deze algemene zorgplicht geldt voor elke soort en elk individu in Nederland.

Procedure ontheffingsaanvraag

Voor soorten van tabel 1 geldt een vrijstelling. U hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen, maar u moet wel de zorgplicht nakomen.

Voor soorten van tabel 2 geldt dat als u kunt werken volgens een goedgekeurde gedragscode er een vrijstelling geldt. U hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen, maar u moet uw activiteiten aantoonbaar uitvoeren zoals in de gedragscode staat. Tevens blijft de zorgplicht gelden.

Indien u niet kunt werken volgens een gedragscode, maar u kunt maatregelen nemen om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen (zogenoemde mitigerende maatregelen), dan hoeft u ook geen ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen. Wilt u zeker weten of uw mitigerende maatregelen voldoende zijn, en er inderdaad geen ontheffing nodig is? Vraag dan een ontheffing aan om uw maatregelen goed te keuren.

Indien beschermde soorten van tabel 3 zijn aangetroffen in het plangebied, dan is mogelijk een ontheffingsaanvraag noodzakelijk. Net als voor tabel 2-soorten geldt dat als u maatregelen kunt nemen om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen (zogenoemde mitigerende maatregelen), u geen ontheffing van de Flora- en faunawet hoeft aan te vragen. U kunt uw mitigatieplan voorleggen bij RVO.nl voor goedkeuring.

Voor soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn (die ook onder de tabel 3-soorten van de Flora- en faunawet vallen) is het niet langer mogelijk ontheffing aan te vragen op grond van ruimtelijke ontwikkelingen. Dat zelfde geldt voor vogelsoorten. Zie Flora- en faunawet voor een beschrijving van de te volgen procedure voor deze soorten.

Indien u geen mitigerende maatregelen kunt nemen, dan dient een ontheffing te worden aangevraagd bij RVO.nl van het ministerie van Economische Zaken. Voor de ontheffingsaanvraag is het noodzakelijk te weten welke soorten aanwezig zijn, zodat gerichte mitigerende maatregelen kunnen worden getroffen. RVO.nl zal, indien het akkoord is met het aangeleverde stappenplan waarin de aanpak voor mitigatie beschreven wordt, een zogenoemde 'verklaring van geen bedenkingen' (vvgb) afgeven. Daarmee zegt zij in feite dat een ontheffing niet noodzakelijk is wanneer men zich bij de uitvoering houdt aan het opgestelde stappenplan.

Wabo

Vanaf 1 oktober 2010 is voor ruimtelijke ontwikkelingen de Wabo (Wet algemene bepalingen omgevingsrecht) in werking getreden. Dit houdt in dat de benodigde vergunningen en ontheffingen, dus ook die ten aanzien van de Flora- en faunawet en Natuurbeschermingswet, in de meeste gevallen via een omgevingsvergunning gaan lopen. De aanvraag voor de omgevingsvergunning wordt ingediend bij de betreffende gemeente en vervolgens door de gemeente ter beoordeling voorgelegd aan het Ministerie van Economische Zaken (voormalig Ministerie van EL&I). Het Ministerie van EZ geeft bij goedkeuring een vvgb (verklaring van geen bedenkingen) af. Deze vvgb vervangt de huidige ontheffing Flora- en faunawet.

Natuurbeschermingswet 1998

Nederland kreeg in 1967 voor het eerst een Natuurbeschermingswet. Deze wet maakte het mogelijk om natuurgebieden en soorten te beschermen. Op den duur voldeed de wet niet meer aan de eisen die internationale verdragen en Europese verordeningen stellen aan natuurbescherming. Daarom is in 1998 een nieuwe Natuurbeschermingswet gemaakt die alleen gericht is op gebiedsbescherming. De Natuurbeschermingswet 1998 is op 1 oktober 2005 gewijzigd. Sindsdien zijn de bepalingen vanuit de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn in de Natuurbeschermingswet verwerkt.

Beschermde gebieden

De volgende gebieden worden aangewezen en beschermd op grond van de Natuurbeschermingswet:

- Natura 2000-gebieden (Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijngebieden);
- Beschermde natuurmonumenten;
- Wetlands.

Voor activiteiten of projecten die schadelijk zijn voor de beschermde natuur, geldt een vergunningplicht. Hierdoor is in Nederland een zorgvuldige afweging gegarandeerd bij projecten die gevolgen kunnen hebben voor natuurgebieden. Meestal verlenen de provincies de vergunningen, maar soms doet het Ministerie van Economische Zaken dit.

Bestaand gebruik

Op 1 februari 2009 is de wet gewijzigd. De wijziging heeft betrekking op het zogenoemde 'bestaand gebruik'. Hieronder vallen activiteiten in en om beschermde Natura 2000-gebieden die al plaats hadden voordat een gebied als beschermd gebied is aangewezen. De wijziging is met name van belang voor provincies (als bevoegd gezag) en voor burgers en bedrijven met bestaand gebruik. De wijzigingen zijn gericht op:

- verbetering van de werking van de wet in de praktijk;
- verbetering van de aansluiting van de wet bij de Habitatrichtlijn.

Beschermde Natuurmonumenten

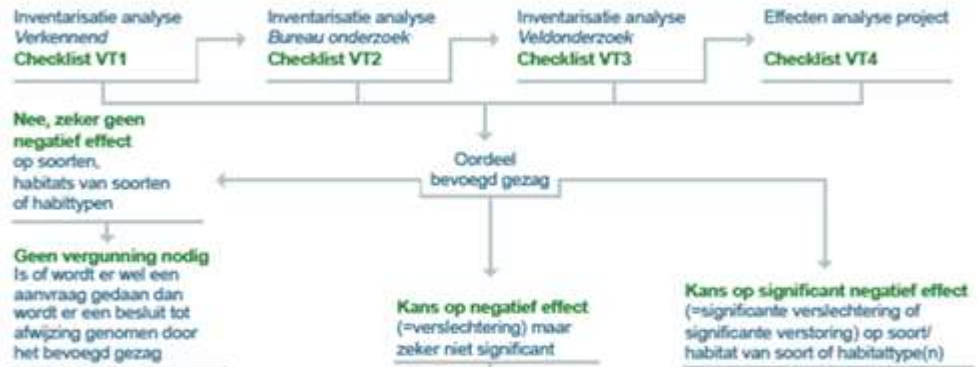
Met de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 is in 2005 het verschil tussen Beschermde Monumenten en Staatsnatuurmonumenten vervallen: beide zijn nu Beschermde Natuurmonumenten.

Beschermde Natuurmonumenten die overlappen met Natura 2000-gebieden worden opgeheven en niet langer beschermd als beschermd natuurmonument. De natuurwaarden, waarvoor het natuurmonument was aangewezen, worden wel in de Natura 2000-aanwijzing opgenomen.

Het volgende schema toont de vergunningprocedure in het kader van de Natuurbeschermingswet.

VOORTOETS

INVENTARISATIE VOORTOETS: De voortoets is niet verplicht maar wel verstandig om uit te voeren. Alle fasen VT1 t/m VT4 kunnen onderdeel zijn van de voortoets. Het kan ook zijn dat al na fase VT1 de effecten bekend zijn. Het bevoegd gezag moet die conclusie trekken.

HABITATTOETS

ADC-TOETS

Natuurtoets

Herziening BP Monuta La Grande Suisse te Maastricht
projectnummer 411643
23 februari 2017
Monuta Holding

Bijlage II Overzicht rooien en behouden bomen

Natuurtoets

Herziening BP Monuta La Grande Suisse te Maastricht
projectnummer 411643
23 februari 2017
Monuta Holding

Over Antea Group

Van stad tot land, van water tot lucht; de adviseurs en ingenieurs van Antea Group dragen in Nederland sinds jaar en dag bij aan onze leefomgeving. We ontwerpen bruggen en wegen, realiseren woonwijken en waterwerken. Maar we zijn ook betrokken bij thema's zoals milieu, veiligheid, assetmanagement en energie. Onder de naam Oranjewoud groeiden we uit tot een allround en onafhankelijk partner voor bedrijfsleven en overheden. Als Antea Group zetten we deze expertise ook mondiaal in. Door hoogwaardige kennis te combineren met een pragmatische aanpak maken we oplossingen haalbaar én uitvoerbaar. Doelgericht, met oog voor duurzaamheid. Op deze manier anticiperen we op de vragen van vandaag en de oplossingen van de toekomst. Al meer dan 60 jaar.

Contactgegevens

Beneluxweg 125
4904 SJ OOSTERHOUT
Postbus 40
4900 AA OOSTERHOUT
T. (06) 20544939
E. Luc.Koks@anteagroup.com

www.anteagroup.nl

Copyright © 2016

Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd en/of openbaar worden
gemaakt door middel van druk, fotokopie,
elektronisch of op welke wijze dan ook,
zonder schriftelijke toestemming van de
auteurs.